

**HAMINAN KAUPUNGIN, VIROLAHDEN JA
MIEHIKKÄLÄN KUNNAN
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025 - 2028
PÄIVITETTY VUODELLE 2026**

SISÄLLYSLUETTELO

1 YLEINEN OSA	4
1.1 Johdanto	5
1.2 Toimialue	5
1.3 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen	5
1.4 Tarkastuksen sisällön määrittely	7
1.5 Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet	8
1.6 Tarkastuksiin käytettävä aika	8
1.7 Koulutus	8
1.8 Viestintä	9
1.9 Tietojärjestelmät	9
1.10 Valvonnan maksullisuus	10
1.11 Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu	10
1.12 Häiriötilanteisiin varautuminen	11
1.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	11
2 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	13
2.1 Terveystensuojelun tarkoitus ja tehtävä	13
2.2 Valvonnan kohteet	13
2.3 Tarkastuksen määrittely ja sisältö	15
2.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	15
2.5 Valvontaan käytettävä aika	16
2.6 Valvonnan maksullisuus	16
2.7 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	17
2.8 Terveystensuojelun painopistealueet	18
2.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	19
3 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA	28
3.1 Elintarvikevalvonta	28
3.2 Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät	28
3.3 Valvonnan suunnittelu	28
3.4 Valvonnan järjestelyt	29
3.4.1 Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely	29
3.4.2 Viennin valvonta	30
3.5 Valvontakohteet	30
3.6 Valvontamenettelyt	31
3.6.1 Tarkastuksen sisältö ja oiva-järjestelmä	31
3.6.2 Omavalvonnan valvonta	32
3.6.3 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma	32
3.7 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit	33
3.8 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika	33
3.9 Valvonnasta perittävät maksut	34
3.10 Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin	35
3.10.1 Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen	35
3.10.2 Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin	35
3.11 Koulutus	35

3.12	Valvontaan käytettävä aika	35
3.13	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	36
4	TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA	42
4.1	Johdanto	43
4.2	Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät	43
4.3	Tarkastusten sisällön määrittely	44
4.3.1	Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus	45
4.3.2	Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	46
4.4	Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika	47
4.5	Valvonnan painopisteet	48
4.6	Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen	50
4.7	Maksut	50
4.8	Suunnitelman toteutumisen arviointi ja seuranta	50
5	ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN JA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTASUUNNITELMA	52
5.1	Johdanto	52
5.1.1	Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät	53
5.1.2	Toimintaympäristö ja sen muutokset	54
5.2	Voimavarat	54
5.2.1	Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako	54
5.2.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	56
5.2.3	Yksityinen palvelutarjonta	57
5.3	Tietojärjestelmät	57
5.4	Yhteistyö ja viestintä	62
5.5	Maksut	62
5.6	Valvonnan toimeenpano	62
5.7	Hankkeet ja valvonnan painopisteet	63
5.8	Eläintautivalmius	63
5.8.1	Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	64
5.8.2	Eläintautien ilmoittaminen	64
5.9	Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	65
5.9.1	Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	66
5.9.2	Kyyhkyslakat	67
5.9.3	Muu tautiseuranta	67
5.9.4	Eläinten keinollinen lisääntyminen	68
5.10	Eläimistä saatavat sivutuotteet	68
5.10.1	Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö	69
5.10.2	Tarkastustavoite	71
5.10.3	Menettelyt säädösten rikkomisista	71
5.11	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	72
5.12	Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	72
5.12.1	Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti	72
5.12.2	Sisämarkkinatuonti	72
5.12.3	Sisämarkkinavienti	73
5.12.4	Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	73
5.12.5	Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	74

5.13 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	74
5.13.1 Luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta	75
5.13.2 Teurastamot ja pienteurastamot	76
5.13.3 Tukivalvonta	76
5.14 Peruseläinlääkäripalvelut	76
5.14.1 Puhelinneuvonta	77
5.14.2 Sairaanhoido	77
5.14.3 Terveydenhoito	78
5.14.4 Eläinten lopetus	78
5.14.5 Todistukset	78
5.14.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	78
5.14.7 Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä	79
5.14.8 Terveydenhuoltotyön resurssitarve	80
5.15 Kiireellinen eläinlääkäriapu	80
5.15.1 Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-ajan ulkopuolella	81
5.16 Ajanvaraus	82
5.17 Saatavuus	82
5.18 Toimitilat ja välineet	82
5.19 Osto- ja myyntipalvelut	83
5.20 Perustason ylittävät palvelut	83
5.21 Erikoiseläinlääkäripalvelut	83
5.22 Remissiomahdollisuudet	83
5.23 Laboratoriopalvelut	84
5.24 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta	84
5.25 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi	84
5.26 Laatu	84
5.27 Valitusten käsittely	85
5.28 Toiminnan kehittäminen	85
5.29 Seuranta ja raportointi	85
5.29.1 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta	85
5.29.2 VASU-raportointi	85
5.29.3 Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot	86

1 YLEINEN OSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön (elintarvikelaki 297/2021, eläinlääkintähuoltolaki 285/2023, terveydensuojelulaki 763/1994 ja tupakkalaki 549/2016) tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva suunnitelma siten, että valvonta on laadukasta ja terveyshaittoja ehkäisevää. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025-2028, toimialakohtaisine osuuksineen (terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025-2028, tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025- 2028 sekä elintarvikevalvonnan osalta Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025-2028). Ohjelmakaudelle 2025-2028 valtakunnalliseksi valvonnan teemaksi on valittu vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa on tarkoitus toteuttaa esimerkiksi kartuttamalla osaamista, panostamalla tietoperusteisuuteen valvonnassa sekä varautumalla.

1.2 Toimialue

Haminan lupavaliokunta toimii ympäristöterveydenhuollon vastaavana viranomaisena Haminan kaupungin, Miehikkälän ja Virolahden kunnan alueella. Hamina toimii isäntäkuntana ja vastaa yhteistoimintasopimuksen mukaisesti ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämisestä Virolahden ja Miehikkälän kunnissa. Eläinlääkintähuollon palvelut tuotetaan myös Kotkan ja Pyhtään alueelle.

Taulukko 1. Valvontayksikön toimialueen asukasluvut (lähde: tilastokeskus).

Kunta	Asukasluku
Hamina	19 305
Virolahti	2 796
Miehikkälä	1 697
Yhteensä	23 798

1.3 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoita on 1 vastaava kaupungineläinlääkäri, 6 kaupungineläinlääkäriä, 2 valvontaeläinlääkäriä, 1 klinikkaeläintenhoitaja, 1 hygieenikko eläinlääkäri, 1 terveystarkastaja, 4 terveystarkastajaa, 1 ympäristöpäällikkö, hallinnolliset

palvelut (henkilöstö- ja taloushallinto) ostetaan kaupungin muilta osastoilta. Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä on terveysvalvonnassa 4,7 henkilötyövuotta, eläinlääkintähuollossa 9,1 henkilötyövuotta ja ympäristöterveydenhuollon hallinnossa/avustavissa tehtävissä 0,6 henkilötyövuotta. Hygieenikkoeläinlääkäri on Kouvolan virka, mutta yksikön käyttöön on varattu tietty osuus työpanoksesta. Taulukossa 2 on esitetty ympäristöterveydenhuollon henkilöstö, virkanimikkeet, vastuualueet sekä käytettävissä oleva henkilöresurssi.

Taulukko 2. Käytettävissä olevan/suunnitellun henkilöstön resurssi ja tehtäväalueet.

Viranhaltija	Virkanimike	Erityisosaaminen/vastuu alue	Henkilöresurssi
Tapio Glumoff	ympäristöpäällikkö	hallinto, esittelijä	0,2 htv
(virka avoinna)	vastaava kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	1 htv
Tiina Lindholm	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	1 htv
Heidi Rämä (virkaavapaalla) sijaisena Cia Laakkonen ja Elina Nuotio	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	1 htv
Jenni Hyväkkä (virkaavapaalla) sijaisena Heljä Pekkarinen	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu Pyhtään vastaanoton tiiminvetäjä	1 htv
Marika Friman	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	1 htv
Naziko Kassaeva	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,6 htv
(virka avoin) sijaisena Mona Wendelin	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,5 htv
(virka avoin) sijaisena Magdalena Lagström	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu eläintautivalvonta sivutuotevalvonta	1 htv
(virka avoinna) sijaisena Jenni Hyväkkä	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu eläintautivalvonta sivutuotevalvonta	1 htv
Jessica Sahanen	klinikkaeläinhoitaja	eläinlääkintä	1 htv
Terhi Järvelä	hygieenikkoeläinlääkäri	elintarvikevalvonta	0,2 htv
Maria Komi	terveysinsinööri	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1 htv
Harri Julkunen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1 htv
Katja Lehtonen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta tupakkavalvonta terveydensuojeluvalvonta	1 htv
Tuula Tikerpuu	terveystarkastaja	terveydensuojelu tupakkavalvonta	1 htv
Ei vakituista henkilöä	va. terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	0,5 htv

Eri henkilöt	toimistosihteerit, palvelusihteerit	hallinto, laskutus, asiakaspalvelu	0,25 htv
Eri henkilöt	vesihuoltolaitokset	näytteenotto	0,1 htv
Eri henkilöt	uima-altaat	näytteenotto	0,05 htv
Yhteensä käytettävissä			14,4 htv

Taulukossa 3 on esitetty voimavarojen jakautuminen eri valvontasektoreille. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on arvioitu tarkemmin suunnitelman mukaiseen ja muuhun valvontatyöhön kuluva aikaa. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttämättömät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille sekä viranomais- ja muu yhteistyö. Myös toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen, suunnittelu ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Lisäksi eri lainsäädännöissä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen tulee varata riittävästi aikaa. Muuhun valvontaan käytettävissä ajassa on myös huomioitu matkoihin kuluva aika.

Taulukko 3. Voimavarojen jakautuminen valvottaville toimialoille

	Valvontaan käytettävä kokonaisaika htv
Elintarvikevalvonta	2
Terveystieteiden valvonta	2
Tupakkavalvonta	0,3
Avustava henkilökunta	0,4
Hallinnollinen ja muu valvontaa tukeva työ	0,6
Eläinlääkäripalvelut	7
Eläinsuojeluvalvonta	2
Eläintautivalvonta	0,1
Yhteensä	14,4

Käytettävissä olevien henkilöresurssien arvioidaan riittävän suunnitelman mukaiseen valvontaan sekä suunnitelmaan sisällyttömiin tehtäviin.

1.4 Tarkastuksen sisällön määrittely

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksen mukaisuutta. Tarkastukseen valmistautumisen yhteydessä valitaan tarkastettavat asiakokonaisuudet riskiperusteisesti. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Tarkastuksen aikana voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksessa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja, joka toimitetaan tiedoksi asianosaisille. Tarkastuspöytäkirja voidaan tarvittaessa lähettää myös tiedoksi muille viranomaiselle. Oiva tarkastuksista laaditaan pöytäkirja Vati-tarkastajaohjelman kautta Ruokaviraston mallipohjalle ja lähetetään toimijalle ko. sovelluksesta.

Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on tarkennettu tarkastuksen sisältöä.

1.5 Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys sekä aikaisemmat valvontatulokset.

Yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa valvontakohdetyypille määritetty riskiluokka sekä toiminnanharjoittajan omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso, toiminnan laajuus, henkilökunnan asiantuntemus, aikaisempi valvontahistoria sekä tilat, olosuhteet ja varustuksen kunto. Valvontakohdetta voi koskea useampi ympäristöterveydenhuollon toimialakohtainen valvontasuunnitelma.

Valvontakohteiden tarkemmat tarkastustiheydet on määritelty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Tarkastustiheyksiä määritettäessä on huomioitu valtakunnallisten toimialakohtaisten valvontasuunnitelmien ohjeelliset tarkastustiheydet.

1.6 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen valvontakohdetyypin, kohteenvolvontahistoria, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Yhteen tarkastukseen varataan aikaa vähintään kaksi tuntia. Vaativammat kohteet vaativat jopa useita henkilötyöpäiviä.

Matkoihin käytettävää aikaa ei huomioida kohdekohtaisessa tarkastussuunnitelmassa, mutta se otetaan huomioon arvioitaessa kokonaisresurssi tarvetta.

Tarkastusaikaa kirjattaessa tietojärjestelmiin ja myös laskutuksessa, tarkastukseen käytettyyn aikaan sisällytetään tarkastukseen valmistautuminen (esim. perehtyminen asiakirjoihin), tarkastuksen suorittaminen sekä tarkastuspöytäkirjan ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatiminen, mikä sisältää myös tietojen tallentamiseen käytettävän ajan tietojärjestelmään.

1.7 Koulutus

Valvontakauden 2025-2028 teema korostaa osaamista. Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja, monialainen ja alati muuttuva. Haasteellisessa toimintaympäristössä monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeisessä roolissa tehtävien toteuttamiseksi laadukkaasti ja

tehokkaasti. Pelkästään niin kutsuttujen ydintehtävien, eli lakisääteisten tehtävien, hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä sen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä.

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa suositellaan keskimääräiseksi koulutusmääräksi kahdeksaa päivää viranhaltijaa kohden. Osaamisen ylläpitämistä varsinaisten koulutuspäivien lisäksi on myös muun muassa työnohjauspäiviin osallistuminen, valvontaverkostoihin osallistuminen sekä erilaisiin keskusvirastojen ohjeisiin perehtyminen. Talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin.

Koulutustilaisuuksia järjestävät pääsääntöisesti keskusvirastot eli Ruokavirasto ja Valvira sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Valvontayksikön käytössä on taulukko, johon merkitään koulutuksiin osallistumiset. Taulukkoon merkitään koulutuksen nimi, ajankohta, koulutuksen kesto, osallistujat sekä lainsäädäntö, johon liittyviä asioita koulutuksessa käsiteltiin. Aiempina vuosina koulutuspäiviä on kertynyt keskimäärin kahdeksan päivää tai enemmän viranhaltijaa kohden. Koulutusmateriaalit tallennetaan yhteiselle verkko-asemalle, josta kaikki tarkastajat voivat tutustua niihin. Tulevia koulutuksia sekä koulutuksissa esille nousseita asioita käydään läpi viikkopalavereissa.

1.8 Viestintä

Ulkoinen viestintä tapahtuu eri medioiden kautta. Haminan kaupungin internet-sivuilla on osa-alue ympäristöterveydenhuollosta. Miehikkälän ja Virolahden kuntien sivuilta on linkit Haminan kaupungin sivuille. Ohjaus ja neuvonta toimijoille tapahtuu pääasiassa tarkastuskäyntien yhteydessä. Koulutusta järjestetään pyydettyä esim. luentojen muodossa. Tarvittaessa toimijoille laaditaan kirjeitä tai muuta materiaalia kuten videoita esimerkiksi lainsäädännön uudistuksista tai muista muutoksista. Myös sosiaalista mediaa käytetään hyväksi viestinnässä.

Elintarvikkeiden tai talousveden aiheuttamista vaaratilanteista ja toimenpiteistä niiden torjumiseksi on varauduttu tiedottamaan tiedotusvälineiden kautta kuntalaisille sekä tarvittaessa myös kohdennetusti erityiskohteita.

Tiedotteet tutkimusprojekteista toimitetaan lupavaliokunnalle ja tiedotusvälineille. Muista valvontaa koskevista asioista tullaan tiedottamaan tarpeen mukaan. Muut normaaliajan erityistilanteita ja poikkeusoloja koskevat tiedotusohjeet ovat valmiussuunnitelmassa.

1.9 Tietojärjestelmät

Valvontakaudella 2025-2028 painotetaan tietoperusteisuutta. Tietoperusteisuuden lähtökohtana on valvontatietokannan (Vatin) ajantasaisuus ja sieltä saatavan valvontatiedon käyttäminen toiminnan kehittämisessä. Valvontaohjelman tavoitteina korostetaan valvontaa harjoittavien viranomaisten tehtävää huolehtia valvonnan tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kuten Vatiin (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä) kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta.

Valvontatietokantaan eli Vatiin kirjataan kaikki valvontakohteita koskevat tiedot ja niihin kohdentuvat toimenpiteet, sisältäen tarkastukset, havainnot ja näytteenotot. Tietokannassa määritetään myös jokaisen suunnitelmallisesti valvottavan kohteen tarkastustiheys, riskinarviointiin perustuen. Uudet kohteet lisätään Vatiin pääsääntöisesti vireille tulon myötä. Vireille tulon muoto voi vaihdella, ollen esimerkiksi toimijan hakemus tai ilmoitus tai

toisen viranomaisen tekemä asian käsittelyn siirto. Vatin päivittäminen on luonteeltaan jatkuvaa. Toimiva tietojärjestelmä on valvontaviranomaisten tärkeä työkalu ja siihen liittyvä työ ja ylläpito vaatii voimavaroja.

Muita ympäristöterveydenhuollon käytössä olevia tietojärjestelmiä ovat muun muassa Turre (Tupakkarekisteri), Valmu (asiakirjojen hallintaohjelma) sekä Tweb (asiakirjojen hallintaohjelma).

1.10 Valvonnan maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvontamaksuilla on merkitystä ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa, vaikka perityt maksut eivät kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia.

Ympäristöterveydenhuollon lakien (pois lukien tupakkalaki) yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Myös kohteen hyväksymishakemuksen käsittely, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvät tarkastukset sekä uusintatarkastukset ovat maksullisia. Suoriteperusteisten maksujen periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät ylitä todellisia kustannuksia.

Vuoden 2022 alusta lähtien elintarvike- ja terveydensuojelulakien perusteella ilmoitusvelvollisilta toiminnanharjoittajilta on peritty vuosittainen veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Maksu on suuruudeltaan 150 euroa. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Maksulla parannetaan valvonnan kustannusvastaavuutta ja mahdollistetaan valvontakeinojen monipuolinen hyödyntäminen. Jotkin ilmoitusvelvolliset toiminnot ovat maksusta vapautettuja.

Tupakkalain perusteella toimijoilta peritään veroluonteinen valvontamaksu, joka voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin. Perusteita on avattu tarkemmin valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa.

Talousarviossa on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriokustannuksiin, joita ovat esimerkiksi ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen.

Tarkemmin maksujen määräytymisestä on toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa sekä maksutaksassa.

1.11 Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Ympäristöterveydenhuolto käyttää seuraavia Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita:

Elintarvikkeet, yksityiset talousvedet, verkostovedet, uimavedet
Kymen ympäristölaboratorio Oy
Patosillantie 2, 45700 Kuusankoski

Asumisterveyteen liittyvät näytteet (mm. pölyt, kuidut, mikrobitutkimukset)

Työterveyslaitos/Kuopio
Neulaniementie 4, 70210 Kuopio / Työympäristölaboratoriot, 00032
TYÖTERVEYS LAITOS p. 030 474 2262 (mikrobit)
Työterveyslaitos/Helsinki
Topeliuksenkatu 41 b, 00250 Helsinki / PL 40 00032 TYÖTERVEYS LAITOS
(Helsinki) p. 030 474 2964 (kemia, asbesti ja pölyt)

Tarvittaessa käytetään muita laboratorioita, jotka ovat hyväksytyjä tekemään viranomaisvalvonnan laboratoriotutkimuksia.

Kymen ympäristölaboratorio Oy:llä, Haminan kaupungilla, Miehikkälän ja Virolahden kunnalla on sopimus laboratoriopalveluiden saatavuudesta myös virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin erityistilanteiden kuten talousvesi- tai ruokamyrkytys-epidemian varalta. Laboratorion kanssa on myös sovittu ennakkotiedon välittämisestä puhelimitse ja sähköpostilla jo ennen tulosten lopullista varmistumista esim. vesi- tai elintarvikenäytteiden laatuvaatimusten ylittyessä.

Näytteenottosuunnitelmat ovat toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

1.12 Häiriötilanteisiin varautuminen

Häiriötilanteisiin on varauduttu valmiussuunnitelmassa. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tullaan tarkastamaan ohjelmakaudella ja mahdollisia häiriötilanteiden opeja hyödynnetään suunnittelussa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin sekä tarvittaessa rymy-järjestelmään.

Epidemiatilanteita varten kaupungissa toimii selvitystyöryhmä, johon kuuluu Kymenlaakson hyvinvointialueen tartuntatautilääkäri ja tartuntatautihoitaja, terveysinsinööri, kaksi terveystarkastajaa, kaupungineläinlääkäri, vesihuoltopäällikkö ja kunnallistekniikan päällikkö sekä puolustusvoimien hygieenikkoeläinlääkäri. Työryhmä kokoontuu epidemiatilanteissa tarvittavissa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä on laadittu toimintaohje, josta käy tarkemmin ilmi tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa, vastuualueet sekä yhteystiedot.

Häiriötilanteissa toimimista harjoitellaan etukäteen tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Harjoituksissa testataan valmiussuunnitelman ja organisaation toimivuutta poikkeusoloissa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin. Valvontayksikkö osallistuu mahdollisuuksien mukaan valmiusharjoituksiin.

1.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Vuosittain arvioidaan valvontasuunnitelman toteutuminen lupavaliokunnassa. Arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Myös saatua palautetta esimerkiksi auditoinneista tai muuta palautetta, käytetään hyväksi valvonnan kehittämisessä. Arvioinnissa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden toteuma valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnankattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Lisäksi tarkastellaan, onko kaikkien toimialojen valvontaa tehty kattavasti sekä valvonnan painopistealueiden ja

valvontaprojektien toteumista. Tarvittaessa kerrotaan syyt ja perustelut mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat sekä vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastusjaksolla. Arvioinnin sisältö perustuu Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Taulukossa 4 on esitetty pääpiirteissään, mitä arviointi pitää sisällään.

Taulukko 4. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> - valtakunnallisten ja omien tavoitteiden toteutuminen - valvonnan tulokset ja seurattavien mittareiden tulokset - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan ja valvontatarpeeseen)	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä - näytteenoton toteutuminen - valvontahankkeiden ja -projektien toteuttaminen ja niihin osallistuminen - trendiseuranta esim. viiden vuoden aikajänteellä
Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteiden saavuttaminen <ul style="list-style-type: none"> - ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet - toimialakohtaiset tavoitteet - valvontayksikön omat tavoitteet - valvonnan vaikuttavuuden arviointi
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> - valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain - valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen tietä siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat	<ul style="list-style-type: none"> - voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan - selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin - valvonnan tehokkuuden toteutuminen
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - toiminnan kehittämistarpeiden analysointi - toiminnan kehittämisen toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Auditoinnit, AJO-käynnit ja muu saatu palaute	<ul style="list-style-type: none"> - eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI-järjestelmän avulla ja siitä laaditaan arviointiraportti. Valiokunta käsittelee arviointiraportin ja raportti toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastoon.

2 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

2.1 Terveydensuojelun tarkoitus ja tehtävä

Terveydensuojelulain 763/1994 tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Kunnan tekemä terveydensuojeluvalvonta perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994), terveydensuojeluasetukseen (1280/1994) ja asetukseen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015). Talousvesien osalta valvonta perustuu asetukseen talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015 ja 401/2001). Uimavesiä puolestaan valvotaan uimahalleihin, kylpylöihin ja uimarantoihin liittyvien asetusten (315/2002, 354/2008 ja 177/2008) nojalla.

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennaltaehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä. Nähtävissä on mm. pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvien haitallisten terveysvaikutusten lisääntyminen erityisesti herkissä väestöryhmissä.

Ohjelmakauden 2025-2028 aikana on meneillään terveydensuojelulain kokonaisuudistus. Terveydensuojelulaki on kaikista ympäristöterveydenhuollon erityislaeista vanhin. Uudistuksen myötä terveydensuojelulaissa on tarkoituksena säätää kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta ja hallintomenettelyistä sekä viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Uudistuksessa myös täsmennetään laissa säädettyjä asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia. Lisäksi häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykäläiä tarkastellaan ja tarvittaessa selkeytetään. Uudistuksessa tarkastellaan laajemminkin säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Samalla kokonaisuudistuksen tavoitteena on muuttaa lakia siten, että se vastaisi ympäristöterveydenhuollon sektorin muuta lainsäädäntöä.

Terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen vuoksi terveydensuojelun valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 ei ole tehty laajakantoisia muutoksia linjauksiin tai valvontakäytäntöihin.

2.2 Valvonnan kohteet

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet kuuluvat joko luvanvaraisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Toimijan tulee tehdä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista viranomaiselle terveydensuojelulain 13 tai 18 a §:n mukainen ilmoitus tai 18 §:n mukainen hakemus. Ilmoitukset käsittelystä toimijalle lähetetään todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Hakemuksista viranomaisen tekee päätöksen. Ilmoituksen/hakemuksen käsittelyn jälkeen kohde tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain liitteessä on määritelty ilmoitusvelvollinen toiminta:

- majoitustoimintaan tarkoitettu tila

- yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta
- päiväkotia ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämisaika sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämisaika
- jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö
- solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola
- sellainen muu kuin 1–5 kohdassa tarkoitettu huoneisto ja laitos sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveystahtia
- terveydenhuollon toimintayksikkö, ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnan valvonta
- 18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin
- 18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa ja alle 50 henkilön tarpeisiin
- 18 a §:n mukainen talousveden otto omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa
- 18 a §:n mukainen yhteisessä käytössä oleva vedenottamo tai vesisäiliö, kun vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa
- sairaala (ilmoitus on tehtävä 19 b §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnan valvontaa varten)
- terveyskeskus, jossa on vuodeosasto (ilmoitus on tehtävä 19 b §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnan valvontaa varten)

Terveydensuojelun suunnitelmalliseen valvontaan eivät kuulu kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveystahtia. Näitä kohteita voivat olla muun muassa:

- bingoallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja –lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti
- juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat

Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolella olevien kohteiden valvontaa tehdään valitusten perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat kuitenkin ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveystahtiaepäily.

2.3 Tarkastuksen määrittely ja sisältö

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Asiakirjatarkastukset ovat myös osa valvonnan prosessia. Tarkastukset voivat olla paikan päällä tehtäviä tarkastuksia tai etätarkastuksia asiakirjojen perusteella.

Terveysvalvonnan tarkastukset tehdään pääosin ennalta sovittuun ajankohtaan, koska tarkastus edellyttää toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Liitteessä 2 on kohdetyypeittäin tarkastusten sisältö pääpiirteittäin. Tarkastuksiin yhdistetään mahdollisuuksien mukaan muun lainsäädännön piiriin kuuluvia tarkastuksia, kuten esim. tupakkalain ja elintarvikelain mukaisia tarkastuksia. Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015 ja 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet ja vedenottamot.

Tarkastuksesta laaditaan aina viipymättä tarkastuskertomus, johon merkitään valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät, valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimenpiteet, ohjeet ja määräykset. Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa VATI-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten. Suunnitelmallisten tarkastusten pöytäkirjat laaditaan VATI-lomakepohjille.

2.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelman mukaiset kohteet tarkastetaan säännöllisesti ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat katetuiksi tarkastuksissa (liite 2).

Tarkastustiheyksiä määrittelyssä on käytetty lähtökohtana Valviran riskinarviointiin perustuvia kohdekohtaisia tarkastustiheyksiä. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys. Valvontayksikön oman riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on kuitenkin 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan seuraavassa esitettyjä seikkoja, joilla on vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Tuleeko asiaa tarkastella kiireisenä
- Altistavan olosuhteen, tekijän ja tekijöiden määrittely
- Mitä terveysvaikutuksia olosuhteella, tekijällä tai tekijöillä on
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu),

- Esimerkiksi ajallinen altistusaika: ”1 tunti – 24 tuntia”, ”kerran kuukaudessa”, ” viisi kertaa päivässä”
- Käytettävissä olevat valvonnan tulokset
- Onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Tilojen kunto, kunnossapito, riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin

Osassa talousvesikohteita ohjeellisia tarkastustiheyksiä on laskettu riskinarvioinnin perusteella. Perustelut tarkastustiheyksien laskulle on merkitty vatiin.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden suunnitelmallisen valvonnan kohteet sekä kohteiden tarkastustiheydet on esitetty toimintatyypeittäin liitteessä 1. Tarkastustiheydet on määritelty Valviran valtakunnallisessa valvontaohjelmassa olevan kolmiportaisen riskiluokan mukaan. Tarkastustiheydet on määritetään kullekin toiminnalle erikseen. Ohjeellisista tarkastustiheyksistä voidaan poiketa laskemalla tai nostamalla tarkastustiheyttä

2.5 Valvontaan käytettävä aika

Suunnitelman mukaiseen tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Lisäksi voimavarojen suunnittelussa on otettu huomioon matka-aika sekä laskutukseen kuuluva aika.

Terveystieteiden valvontaan arvioidaan käytettävän yhteensä 2 htv. Resurssista 1,2 htv käytetään terveystieteiden lain 13 §:n mukaisten kohteiden valvontaan ja muuhun suunnitelmattomaan terveystieteiden valvontaan ja -ohjaukseen sekä talous- ja uimavesivesivalvontaan. Asumisterveysvalvontaan arvioidaan käytettäväksi 0,8 htv:tä. Terveystieteiden valvonnassa merkittävä osuus resursseista käytetään suunnitelman ulkopuoliseen valvontaan. Tällaista valvontaa on mm. epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, häiriötilanne suunnitelman ylläpitäminen, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille. Myös toimiminen terveystieteiden valvontasuojeluiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Terveystieteiden lain 8 §:ssä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen on myös varattava riittävästi aikaa.

2.6 Valvonnan maksullisuus

Terveystieteiden lain mukaan kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu käsittelemistään ilmoituksista ja luvista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä säännöllisen valvonnan tarkastuksesta ja näytteenotosta. Maksu peritään tarkastukseen tai näytteenottoon kuluneen ajan perusteella. Maksullista on myös terveystieteiden lain 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten ja 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonta sekä 20 § nojalla tehdyn riskinarvioinnin hyväksyminen.

Suoriteperusteisten maksujen lisäksi toiminnanharjoittajilta peritään veroluonteinen vuotuinen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajalle

tarjottava omavalvonnan tuki, koulutus ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi maksulla katetaan muun muassa talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenotto-suunnitelmien laatimista sekä esimerkiksi vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvää työtä. Maksu on määrältään 150 euroa. Perusmaksun piirissä olevat kohteet on määritelty terveydensuojelulain liitteessä.

2.7 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (+muutos 683/2017)
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet
 - o STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet
 - o STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta.
 - o STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- Talviuintipaikat
 - o Valviran ohje Dnro 6599/11.02.02.02/2009

Muut näytteet terveystalvonnassa

- Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein
- Terveydensuojelun valvontakohteiden osalta joudutaan joskus selvittämään esimerkiksi sisäilman laatua erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla
- Epidemia- ja häiriötilanteissa otetaan näytteitä tilanteen selvittämiseksi
- Muutamien uima-allasvesikohteiden osalta on sovittu omavalvontanäytteiden ottaminen niin että viranhaltija ottaa näytteet

Haminassa, Miehikkälässä ja Virolahdella osan suunnitelman mukaisista näytteistä ottaa vesilaitosten tai uimahallien / -altaiden työntekijät. Näytteenottajat ovat suorittaneet talous- tai allasvesihygienista osaamista osoittavan testin. Näytteenottajia on myös opastettu ja ohjeistettu näytteenottoon ja heille järjestetään ohjausta/koulutusta tarvittaessa.

Yksittäisille uima-altaille että uimarannoille laaditaan kohdekohtainen näytteenottosuunnitelma, jonka mukaisesti näytteenotto toteutetaan. Myös talousvesikohteilla on erilliset näytteenottosuunnitelmat. Liitteessä 1 on esitetty suunniteltujen näytteiden määrät kohdetyypeittäin. Näytteet tutkitaan Kymen ympäristölaboratoriossa. Poikkeus- ja häiriötilanteisiin on erillinen sopimus Kymen ympäristölaboratorion kanssa.

2.8 Terveydensuojelun painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Tätä teemaa tukevat valtakunnallisen terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa.

Taulukko 1. Terveydensuojelun painopistealueet ohjelmakaudella 2025-2028.

Terveydensuojelun painopisteet (2025-2028)
<p>Talousvesivalvonnan uudet sisällöt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alueellinen yhteistyö - Riskienhallintasuunnitelmat - Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
<p>Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa - Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakkoinnin edistäminen
<p>Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen. - Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa. - Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Terveydensuojelussa vuodelle 2025 ei ole suunniteltu omia valvontahankkeita eikä projekteja. Toisen valvontayksikön kanssa pyritään järjestämään varautumiseen liittyvä yhteistyötapaaminen paikallisen talousvesikaivojen puhdistus- ja desinfiointipalveluja tarjoavan yrityksen kanssa.

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Talousvesivalvonnassa valtakunnallisen valvontaohjelman alueellisen yhteistyöntavoitteena on saada perustettua aktiivisesti toimivia ja säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella toimii ELY-keskusvetoinen vesihuollon alueellinen yhteistyöryhmä, jonka kokouksiin osallistutaan säännöllisesti.

Riskienhallintasuunnitelmien osalta valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja jo ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista. Tarkastuksilla kiinnitetään huomiota riskinhallintasuunnitelmien ajantasaisuuteen ja annetaan opastusta ja neuvontaa ja suunnitelmia päivitetään yhteistyössä toimijoiden kanssa.

Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029. Ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa ensisijaisten tilojen omistajilta ja haltijoilta ei voida vaatia riskinarviointien ja -hallintatoimenpiteiden tekemistä tai niiden todentamista. Asiaa kuitenkin edistetään antamalla neuvontaa velvoitteesta, ohjaamalla tekemään rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointit ja kannustamalla legionellabakteerin torjuntaan sekä antamalla muuta

asiaan liittyvää neuvontaa. Toisen valvontayksikön kanssa on parin vuoden ajan toteutettu yhteisprojektia, jonka tavoitteena on laatia neuvota- ja ohjausmateriaalia ensisijaisten tilojen omistajille.

Osaaminen ja paikalliset tarpeet valvonnassa

Terveydensuojelu edellyttää ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköltä monenlaista asiantuntemusta ja osaamista. Aluehallintovirastojen sekä Valviran järjestämiin koulutustilaisuuksiin pyritään osallistumaan ja mm. seurataan ajankohtaisia uutiskirjeitä ja alan julkaisuja, tutustutaan uusiin ja päivitettyihin ohjeisiin. Valvonnassa tehdään yhteistyötä alueellisesti muiden valvontayksiköiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä ja yhteistarkastuksia tehdään eri sidosryhmien kanssa kuten pelastus- ja sosiaalitoimen kanssa.

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Terveydensuojelulain 8 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisten on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa ennakolta varauduttava elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin. Toiminta on suunniteltava niin, että häiriötilanteessa pystytään ehkäisemään, selvittämään ja poistamaan häiriön aiheuttamat terveyshaitat. Häiriön vaikutukset on rajoitettava mahdollisimman vähäisiksi ja häiriöstä toipuminen on käynnistettävä mahdollisimman nopeasti. Valvontaohjelmakaudella 2025–2028 valtakunnallinen valvontaohjelma korostaa varautumisen tärkeyttä terveydensuojelussa ja viranomaisten valmiutta toimia tehokkaasti häiriötilanteissa, joissa tarvittavat toimintatavat, ohjeistus ja viestintä on suunniteltu etukäteen. Ohjelmakauden aikana pyritään osallistumaan yhteen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen joka vuosi. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tarkastetaan ja suunnitelmaa päivitetään ja kehitetään edelleen.

2.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa (TsL 6 §, 3 mom.). Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja ottaa huomioon mahdolliset muutokset lainsäädännössä, valvontaohjeissa sekä valvontakentässä. Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, vuoden lopussa, ja päivitetään tarvittaessa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan mm. kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Muita arviointikriteereitä ovat valtakunnallisen terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteiden ja omien paikallisten painopistealueiden valvonnan toteutuminen. Lisäksi arvioidaan henkilöstöresurssien työpanoksen kohdentumista sekä saatujen terveydensuojelulain mukaisten maksujen määrää ja niiden kohdistumista. Valiokunnan hyväksymä selvitys terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutumisesta toimitetaan vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

LIITE 1. Terveystuojelun valvontasuunnitelma.

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastustiheys	Kohde toimintojen lukumäärä	Tarkastusten lukumäärä 2026	Näytteiden lukumäärä 2026
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	2-1	0,25	10	3	
	Muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	3	0	
	Solarium	2-1	0,2	1	0	
	Tatuointi ja lävistys	2-1	0,25	2	1	
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	2-1	0,25	13	2	
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	Yleinen liikuntatila	1	0,2	12	0	
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	Yleiset altaat	3	1	3	3	106
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	Pienet yleiset uimarannat	2	1	10	10	32
	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	1	1	1	5

Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	2-1	0	2	0	
	Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	2-1	0,2	1	0	
	Hotelli	2-1	0,2	3	1	
	Kasarmit	2-1	0,2	7	0	
	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	2-1	0,2	3	0	
	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	2-1	0	2	0	
	Muu majoitustoiminta	2-1	0	5	3	
	Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Ammattioppilaitos	2	0,3	2	1
Esiopetus		2	0,3	11	3	
Lukio		2	0,3	2	0	
Muu aikuiskoulutus		2	0,3	3	0	
Muut koulut ja oppilaitokset		2	0,3	2	0	
Peruskoulu		2	0,3	12	4	
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	2	0,3	13	3	
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	Ammatilliset perhekodit	2	0,3	1	0	
	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	2	0,3	4	1	

Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	2	0,3	3	0	
	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen),	2	0,3	1	0	
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	2	0,3	11	6	
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	0,5 tai 0,2	10	4	8
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	3	1 tai 0,3	13	5	49
Virkistystoiminta, yleisölle avoimet saunat	Saunat	2	0,5	6	0	
Yhteensä				172	51	

LIITE 2. Valvontakohdetyyppien tarkastusten yleinen sisältö

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä (riskinarviointiin liittyviä tekijöitä)	
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</p>	<p>Tarkastuksella huomioidaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedenottamon ympäristön siisteys ja suojaus (vartiointi, hälytys, lukitus, aitaus) • Vedenottamon lähimaasto ja toiminnot sekä muutokset • Käyntitiheys ja huolto, huollon toimivuus, riittävyys ja dokumentointi • Kaivojen rakenne ja kunto sekä niiden ympäristö (vrt. esim. Kaivon paikka -oppaaseen) • Ympäristön tekijät, jotka voivat vaikuttaa veden laatuun tai talousveden toimittamiseen • Veden käsittelytilojen siisteys • Lattiakaivo ja tuuletusaukot/ilmanvaihto • Raakaveden ja lähtevän veden näytteenottopisteiden merkitseminen • Veden takaisinvirtauksen estäminen talousvesiverkkoon • Tilojen siivous ja jätehuolto • Tuhoeläinten torjunta • Henkilökunnan ohjeistus, ohjeistuksen selkeys, kattavuus ja saatavuus sekä henkilökunnan tietäminen ohjeiden olemassaolosta • Henkilökunnan työskentelyhygieniä (tekeekö sama henkilö myös jätevesitöitä ym.) • Henkilökunnan talousvesihygieeninen osaaminen • Kemikaalien käsittely (vastaanottotarkastukset, varastointi, suoja-altaat ja käyttöturvallisuustiedotteet terveystaitan ehkäisemisen näkökulmasta) • Ovatko talousveden käsittelyssä käytettävät kemikaalit vähintään SFS-EN–standardien mukaisia • Kemikaalipumppujen toimivuuden varmistaminen, esim. lappoilmion estäminen ja toimintavarmuus häiriöiden aikana • Mittareiden kalibrointi ja kalibroinnin dokumentointi • Henkilökunnan oma käsitys toimintaan kohdistuvista riskeistä ja esiintyneet ongelmatilanteet sekä niiden hoitaminen • Käyttötarkkailu ja sen dokumentointi <p>Asiakirjojen tarkastus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veden laadun tarkkailun tulokset kuluneen vuoden ajalta • Raakaveden ja talousveden laadun kehitys pidemmällä aikavälillä • Käytetyt laboratoriot ja menetelmät • Mahdollisesti esiintyneet häiriöt, erityistilanteet ja toimenpiteet niiden yhteydessä • Talousvettä toimittavalla laitoksella tapahtuneet muutokset • Vedenottamotarkastuksella esille tulleet epäkohdat • Talousvettä toimittavan laitoksen tulevaisuuden suunnitelmat valvontatutkimusohjelman päivitystä silmällä pitäen • Talousvettä toimittavan laitoksen ja valvontaviranomaisten yhteistyö ja sen kehittäminen • Varautuminen (vrt. Valviran malli ”Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa”) • Suunniteltu ja toteutettu tiedotus erityis- ja normaalitilanteissa

	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus, pätevyys (mm. talousvesihygieeninen osaaminen), salmonellatodistukset ja toiminta • Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö, koulutus ja pätevyys
Talousettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä • Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Soveltaen samat kuin yllä
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisuus yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> o kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit o erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet o käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet • Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito • Varustelutaso • Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat • Sisäilman laatu ja ilmanvaihto • Toiminnan haitat ympäristöön • Asiakasmäärät • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Harjoitettavan toiminnan laatu • Käytettävän talousveden laatu • Jätehuollon järjestelyt
Kauneushoitola ja suorittavat huoneistot ja laitokset	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan päätöksenmukaisuus • Suunnitellut ja tehdyt muutokset toiminnassa • Tilojen siisteys ja puhtaus • Havainnoidaan valoa, ilman lämpötilaa, vetoisuutta ja muita vastaavia tekijöitä. Alustavia mittauksia tehdään tarpeen mukaan. Periaatteena on, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat mittaukset • Henkilökunnan oma hygienia (käsihygienia, työvaatteet) • Toimintatapojen hygieenisuus, esim. niskasuojat asiakkaan suojavaivan alla, asiakkaan ihon desinfiointi ennen tatuointia tai lävistystä, hansikkaiden käyttö tarvittaessa, jalkojen hoitoveden tyhjennyspaikka, neulojen käsittely • Välineiden puhtaus ja puhdistus asiakkaiden välillä, steriloinnin tai desinfiointin tehokkuuden seuranta • Asiakkaille annettavat tiedot:

	<ul style="list-style-type: none"> o solariumissa asiakkaille annettava tieto solariumin käyttöohjeista, sopivista käyttöajoista sekä käytön estävistä aineista ja tekijöistä o ennen tatuointia tai lävistyksiä annettavat tiedot jälkihoidosta ja mahdollisista yliherkkyyksistä, alle 18-vuotiaan huoltajan kirjallinen suostumus • Laitteiden huolto ja huollon kirjaukset
Lastenpäiväkodit, lastenkodit, lastensuojeluyksiköt, esikoulut ja vastaavat	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisyys yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> o kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit o erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet o käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista o lelujen pesu mm. kihomatojen välttämiseksi
Vanhainkodit ja muut sosiaalialan yksiköt	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisyys yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja <ul style="list-style-type: none"> o vanhainkodeissa voidaan osastoilla pitää esim. kissoja, jos varmistutaan siitä, että asukkaat tai henkilökunta eivät ole allergisia ja että eläimet eivät pääse tiloihin joissa käsitellään elintarvikkeita • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> o kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit o erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet o käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista
Uimarannat	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uimaveden laatu ja siinä tapahtuneet muutokset (myös syanobakteerien osalta) ja edellisen vuoden raportointi (EU-uimaranta) • Tehdyn näytteenoton riittävyys <ul style="list-style-type: none"> o vähimmäismäärä STMa (177/2008) mukaisilla uimarannoilla: yksi näyte kaksi viikkoa ennen uimakautta, tämän jälkeen kolme näytettä tasaisesti alle kuukauden

	<p>välein uimakaudella (uimakaudella kaksi näytteenottoa Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella)</p> <ul style="list-style-type: none"> o STMa (354/2008) mukaisilla rannoilla vähintään kolme näytettä tasaisin välein uimakaudella (kaksi Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella) • Toiminnot uimarannan läheisyydessä sekä näissä tapahtuneet muutokset • Tiedonkulun varmistamismenetelmät riskialttiiden toimintojen harjoittajien ja uimarannan ylläpitäjän välillä lyhytkestoisten saastumistapausten varalta • Lain vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) mukaiset vesienhoitosuunnitelmat ja vesialueen luokitus • Uimarannan ja siihen liittyvien tilojen (mm. käymälät, pukuhuoneet, suihkut) siisteys ja hygieenisuus yleensä • Uimarannan ylläpito ja siivous sekä näiden riittävyys, esiintyneet valitukset ja niiden kirjaus • Tiedottamisen valmius, tiedottamistavat (ilmoitustaulu, verkkosivut, muu), suoritettu tiedotus ja sen tehokkuus ja toimivuus • Rannalla tarvittavien toimenpiteiden tarpeen arviointi (käymälöiden riittävyys, suihkun tarve, juomavesihanojen veden laatu) • (mikäli on tarpeellista) vastaako uimavesiprofiilin sisältö STMa (177/2008) liitettä IV, eli ovatko tiedot ajan tasalla ja sisältyykö niihin ainakin <ul style="list-style-type: none"> o kuvaus uimarannan uimaveden ja kyseisen uimaveden valuma-alueella olevista mahdollisista saastumisen aiheuttajista o sellaisten saastumisen syiden määrittäminen ja arviointi, jotka saattavat vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä o todennäköisyys sille, että syanobakteereita esiintyy uimavedessä silmin havaittavasti o makrolevien ja/tai kasviplanktonin haitallisen lisääntymisen todennäköisyys o lyhytkestoisen saastumisriskin määrittäminen ja arviointi, jos sellainen voi vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä o odotettavissa olevan lyhytkestoisen saastumisen ennakoitu luonne, syyt, esiintymistiheys ja kesto o lyhytkestoisen saastumisen aikana toteutetut hallintatoimenpiteet ja aikataulu syiden poistamiseksi sekä toimenpiteistä vastaavien viranomaisten yhteystiedot o uimaveden laadun seurantakohtan sijainti • Sovi seurantakalenterista tai näytteenotosta sekä sovi tarvittaessa syanobakteerien seurannan järjestämisestä uimarannan toiminnanharjoittajan kanssa.
<p>Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala tai muu yleinen allas</p>	<p>Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen • Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen • Tulosten ja poikkeamien raportointi • Onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin • Allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta • Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä

	<ul style="list-style-type: none">• Vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, huolto ja käyttötarkkailu• Ilmanvaihto ja sisäilman laatu• Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt• Sauna- ja pesutilat• Jätehuollon järjestelyt• Kemikaalien käsittely ja varastointi• Asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
Yleinen liikuntatila ja kuntosalit	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä• Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu• Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito• Ilmanvaihto• Siivousjärjestelyt• Pesu- ja pukeutumistilat• Käymälät• Jätehuolto

3 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

3.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Elintarvikelaissa (297/2021) nämä päämäärät on kirjattu lain tarkoitusta kuvaavaan 1 §:ään. Elintarvikelain tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Elintarvikelain tarkoituksena on myös edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu Ruokaviraston monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025-2028 (VASU). Lisäksi suunnitelman laadinnassa on huomioitu ohje elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä (1028/04.02.00.01/2022/6) ja alkutuotannon osalta ohje alkutuotannon elintarvikevalvonnasta ja riskinarvioinnista (242/04.02.00.01/2023).

3.2 Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät

Kunnan tehtävänä on huolehtia toimialueellaan elintarvikelain mukaisesta valvonnasta. Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Käytännön valvonnan hoitaa Haminan ympäristöpalvelut.

Kunnan elintarvikevalvonnan tehtäviä ovat:

- alkutuotantopaikkojen, elintarvikehuoneistojen ja muiden elintarvikealan toimijoiden (ml. maahantuojien) olosuhde- ja tuotevalvonta sekä omavalvonnan valvonta
- kunnan valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja rekisteröinti ilmoitusten käsittely
- kaupan ketjussa olevien elintarvikkeiden ja niiden markkinoinnin valvonta (ml. luomuelintarvikkeet)
- helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisten kuljetusten ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävän erityiskaluston valvonta ATP-sopimuksen mukaisesti

Kunnan tehtäviin kuuluvat myös elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman tai muun seuranta- ja valvontaohjelman toteuttamisessa ja suunnittelussa. Kunta osallistuu alueellaan terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinveotoihin ja muihin toimenpiteisiin sekä julkaisee tulokset suorittamastaan elintarvikevalvonnasta.

3.3 Valvonnan suunnittelu

Valvontaa toteutetaan valvonta-asetuksen (EU 2017/625) mukaisesti. Asetuksen tavoitteena on ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelma perustuu valvonta-asetuksen (art 9, art 10) mukaisesti valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja valvonta-asetuksen asettamiin muihin vaatimuksiin. Virallista valvontaa koskevan asetuksen artiklan 12 mukaan toimivaltaisella viranomaisella tulee olla käytössä valvonnan todentamismenettelyt, joilla se voi varmistaa oman toimintansa olevan vaikuttavaa ja johdonmukaista.

Elintarvikevalvontaa tulisi toteuttaa jatkuvan parantamisen Plan-Do-Check-Act -periaatteen (PDCA) mukaisesti.

Elintarvikevalvontaa toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassaolevien elintarvikevalvontaa koskevien kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti. Lisäksi noudatetaan soveltuvin osin Ruokaviraston laatimaa Elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa 2025-2028.

Elintarvikelain ja valvonta-asetuksen mukaan valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- tarkastusten sisällön määrittely;
- valvontakohteiden tarkastustiheys;
- kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen;
- valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi;
- hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu;
- henkilöstön koulutuksen.

Lisäksi Ruokavirasto suosittelee, että suunnitelmassa kuvataan tarkastukseen käytettävä aika, käytettävissä olevat voimavarat sekä viestintä ja tiedotus.

3.4 Valvonnan järjestelyt

3.4.1 Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely

Rekisteröity alkutuotanto

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta tulee tehdä ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä sekä toiminnan lopettamisesta. Kun ilmoitus on saatu, alkutuotantopaikan tiedot kirjataan valvontatietokantaan (Vati) ja alkutuotannon toimijalle kirjoitetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Tieto alkutuotannon toimijasta voidaan saada myös toiselta viranomaiselta. Mikäli tieto saadaan toiselta viranomaiselta, tästä ilmoitetaan alkutuotannon toimijalle.

Rekisteröity ja hyväksyty elintarviketoiminta

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten (elintarvikelain 10 §) toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyrietykset. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus ja toimijan tiedot kirjataan valvontatietokantaan. Myös toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle.

Pienimmät toimijat, kuten yksityishenkilöiden tai harrastekerhojen vähäinen elintarvikkeiden myynti tai tarjoilu, jotka valmistavat vähäriskisiä tuotteita, on vapautettu ilmoitusvelvollisuudesta. Ammattimaisten toimijoiden eli liikkuvien elintarvikehuoneistojen

on kuitenkin tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Liikkuvat elintarvikehuoneistot rekisteröityvät elintarvikealan toimijoiksi kotikuntaansa.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä elintarvikelain 11 §:n mukaiselta valvontaviranomaiselta. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Valvontaviranomainen ilmoittaa saapumistodistuksella hakemuksen jättäjälle hakemuksen vastaanottamisesta ja käsittelyn aloittamisesta. Jos hakemus on puutteellinen, saapumistodistus annetaan vasta, kun kyseiselle viranomaiselle on toimitettu asian ratkaisemista varten tarvittavat asiakirjat, selvitykset ja tiedot. Elintarvikehuoneiston hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Jollei asiaa voida ratkaista arvioidussa käsittelyajassa esim. asian laajuuden tai monitahoisuuden vuoksi, viranomainen voi asettaa asian käsittelylle lisäajan. Hakijalle ilmoitetaan lisäajasta ennen alun perin arvioidun käsittelyajan päättymistä.

Kontaktimateriaali toimijat

Elintarvikelain 13 §:n mukaan toimijan, joka saattaa markkinoille elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on rekisteröitävä toimipaikkansa ja siellä harjoitettava toiminta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikeviranomaiselle. Kunnan viranomainen käsittelee ilmoituksen ja merkitsee toimijat valvontakohterekisteriinsä.

3.4.2 Viennin valvonta

Haminan, Virolahden ja Miehikkälän alueella ei ole tällä hetkellä laitoksia, jotka toimittaisivat eläinperäisiä elintarvikkeita vientiin, mutta eläinperäisten elintarvikkeiden kautta kulkuun liittyviä yhteydenottoja tulee ajoittain. Hygieenikkoeläinlääkäri vastaa eläinperäisten elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta. Valvonta alueella on yksi ei eläin peräisi elintarvikkeita valmistavalaitos, jolla on vientiä EU:n alueelle sekä EU:n ulkopuolelle. Ei eläinperäiset elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta vastaa terveystarkastajat.

3.5 Valvontakohteet

Liitteessä 1 on esitetty elintarvikevalvontakohteet. Valvontakohteita on 229 kpl. Tämän lisäksi on alkutuotannon toimijoita. Ohjelmakauden aikana alkutuotannon tietoja tarkistetaan ja täydentämään tietojärjestelmään. Alkutuotannon toimijoita arvioidaan olevan n. 80 kpl (pois lukien peltoviljely).

Valvontakohteet on rekisteröity Vati-tietokantaan, johon myös kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt jne. kirjataan. Elintarvikelain mukaan tieto elintarvikevalvontakohteista ja niiden valvontatoimenpiteistä toimitetaan Ruokavirastolle sähköisesti Vati-järjestelmän kautta. Suunnitelma ja valvontakohteiden lukumäärä on esitetty liitteessä 1. Suunnitelman laatimiseen on käytetty Vati - rekisteristä saatavia tietoja. Suunnitelma on laadittu riskiperusteisesti vuoden 2026 valvontatarpeen mukaan. Suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä vuonna 2026 on 145 kappaletta. Uusintatarkastuksia arvioidaan olenvan noin 10 % riskiluokituksen mukaan arvioidusta tarkastus määrästä. Uusintatarkastusten määrä on arvioitu valvontahistorian perusteella.

3.6 Valvontamenettelyt

Valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) säädetään valvontatoimien sisällöstä. Valvonta-asetuksen art 14 määrittelee valvontamenetelmät ja tekniikat, joita käytetään viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä tapauskohtaisesti. Näitä ovat mm. tilojen, laitteiden ja kuljetusvälineiden, raaka-aineiden, jäljitettävyyden, merkintöjen, esillepanon, mainonnan ja pakkausmateriaalien tarkastaminen, henkilöstön haastattelut sekä toimijan tekemien mittaustulosten todentaminen viranomaisen omin mittauksin, näytteenotto ja toimijoiden auditointi. Valvontamenettelyt jakautuvat ennako- ja jälkivalvontamenettelyihin. Ennakovalvonta tarkoittaa huoneiston hyväksymiseen liittyviä toimenpiteitä. Jälkivalvonta on kohteen ja sen toiminnan suunnitelmallista ja säännöllistä valvontaa.

3.6.1 Tarkastuksen sisältö ja oiva-järjestelmä

Tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston Oiva -tarkastusohjeista. Ruokavirasto on laatinut tarkastusohjeet rekisteröitäville sekä hyväksyttävälle elintarvikehuoneistoille. Kaikki kohteeseen sovellettavat oiva ohjeessa mainitut rivit tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Vuosittain tarkastuksilla painotetaan painopistealueiden valvontaa, mikäli Ruokavirasto on ennakkoon näitä määrittänyt.

Tarkastukset pyritään tekemään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta (valvonta-asetus art 10). Useimmissa tapauksissa tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta tarkastus voi olla myös asiakirjatarkastus. Kohteisiin, joissa ei ole päivittäin toimintaa esim. tilausravintolat, joudutaan tarkastukset sopimaan ennalta.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastetut asiat, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaitaisikaan epäkohtia. Tarkastuskertomuksesta käy tarvittaessa ilmi toimijalta edellytettävät toimenpiteet määräaikoineen. Uusintatarkastus tehdään kahden viikon sisällä määräajan umpeutumisen, jos ensimmäisellä Oiva-tarkastuksella havaitaan sellaisia epäkohtia, jotka toimijan tulisi korjata. Näillä uusintatarkastuksilla käydään läpi vähintään edellisellä tarkastuskäynnillä todetut puutteet ja niiden korjaaminen. Mikäli elintarvikealan toimija ei annetuista toimenpidekehotuksista huolimatta korjaa havaittuja epäkohtia määräaikaan mennessä, voi valvontaviranomainen ryhtyä tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin.

Oivatarkastuksissa arvioinnissa käytetään oiva-arviointiasteikkoa. Jos elintarvikeyrityksessä kaikki tarkastetut asiat ovat kunnossa, saa yritys arvosanan oivallinen, jos puutteet ovat pieniä, tulee arvosanaksi hyvä. Mikäli havaitut puutteet heikentävät/vaarantavat elintarvikeeturvallisuuden, tällöin Oiva-arvosana on korjattavaa tai huono.

Alkutuotantoa tarkastetaan Ruokaviraston laatimien alkutuotannon elintarvikevalvonnan ohjeiden mukaisesti. Alkutuotannon tarkastukset jakaantuvat terveystarkastajien ja hygieenikkoeläinlääkärin kesken. Arviointi on kolmiportainen: A) Toiminta on kokonaisuutena arvioituna vaatimusten mukaista, C) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata määräajassa ja D) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata välittömästi. Arvosana A voi sisältää pientä korjattavaa. Mikäli tuottajalle annetaan arvosana C tai D, tehdään uusintatarkastus epäkohdan korjaamisen toteamiseksi heti määräajan jälkeen.

3.6.2 Omavalvonnan valvonta

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Elintarvikealan toimijalla on vastuu tuotteidensa, tuotantonsa ja muun toimintansa elintarviketurvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta. Toimijan on tunnistettava toimintaansa liittyvät riskit ja hallittava niitä omavalvonnan avulla. Tämän tavoitteen toteutumiseksi elintarvikealan toimijoiden on kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa vastuullaan olevissa toiminnoissa huolehdittava siitä, että elintarvikkeet täyttävät asiaankuuluvat elintarvikelainsäädännön vaatimukset ja varmistettava, että kyseiset vaatimukset täyttyvät.

Elintarvikehuoneistojen omavalvonta tarkastetaan aina aloitus- / hyväksymistarkastuksen yhteydessä sekä tämän jälkeen säännöllisesti vähintään kerran kolmessa vuodessa. Omavalvontasuunnitelman noudattamista seurataan kaikilla tarkastuksilla Oiva-tarkastusohjeiden mukaisesti.

3.6.3 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Elintarvikevalvonnan kohteissa näytteenotto toteutetaan seuraavin perustein:

- pistokoeluontoiset viranomaisnäytteet omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi
- asiakasvalitusten johdosta otettavat näytteet
- mahdollisten ruokamyrkytyspäilyjen johdosta otettavat näytteet
- kansalliseen salmonella- ja vierasainevalvontaan liittyvät näytteet
- Ruokaviraston valtakunnallisiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet
- valvontayksikön omiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet

Omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi otetaan tarvittaessa viranomaisnäytteitä ja niiden tutkimukset tehdään elintarvikealan toimijoiden kustannuksella. Näytteenotto on maksuton, mutta näytteen tutkimisesta aiheutuvat kustannukset laskutetaan toimijalta.

Huonolaatuisiksi todetuista näytteistä ilmoitetaan heti toimijalle ja keskustellaan mahdollisista huonon laadun syistä sekä otetaan toimijan kustannuksella uusintanäyte, jotta voidaan varmistua korjaustoimenpiteiden riittävydestä.

Viranomaisnäytteenotto perustuu tehtyihin havaintoihin ja kohdistuu yleensä helposti pilaantuvia elintarvikkeita valmistaviin tuotantolaitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin, joissa on pakkaamattomien, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä. Elintarvikkeiden käsittelyhygieniaa ja säilytysolosuhteita tutkitaan pääasiassa aistinvaraisin ja mikrobiologisin tutkimuksin.

Näytteenottosuunnitelma on kohdeluokittain liitteessä 2. Näytteitä otetaan toimijoilta riskiperusteisesti. Liitteessä 3 on elintarvikenäytteiden tutkimuspaketit tuoteryhmittäin. Näytteenottosuunnitelmassa mainittujen näytteiden lisäksi toimijoilta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä sekä muita näytteitä riskiperusteisesti ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Viranomaisnäytteissä otetaan huomioon kohteen itse tutkitut omavalvontanäytteet. Mikäli ilmoitettua omavalvontanäytteidenottoa ei valvontakohteessa toteuteta, näytteet

voidaan ottaa viranomaisnäytteenä. Elintarvikealan toimijat voivat hyödyntää tuloksia toiminnassaan.

Kuluttajavalistuksen perusteella tai ruokamyrkytyspäilyn selvittämiseksi tehtävät tutkimukset ja muut valvontatoimet tehdään kunnan kustannuksella ja ovat elintarvikealan toimijalle maksuttomia.

3.7 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit

Ruokaviraston laatimassa elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2025-2028 osassa 2 on esitetty valvonnan kehittämisteemat sekä painopisteet. Kehittämisteemana on teknologia ja tieto. Vuonna 2026 kehittämisteemat painottuvat Ruokaviraston omiin projekteihin.

Kotkan ympäristöterveydenhuollon kanssa toteutetaan hävikkiruokaa koskeva valvontahanke liittyen ruoka-apuun luovutettavaan ruokaan ja elintarvikkeisiin ja edullisemmin myytäviin ns. rescue-annoksiin. Elintarvikealan toimijoita on tiedotettu valvontahankkeesta vuoden 2024 lopulla. Hanke on kaksivuotinen ja toteutetaan vuosien 2025-2026 aikana. Hankkeen tarkoituksena on tukea ruokahävikin päätymistä ihmisravinnoksi turvallisesti.

3.8 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika

Elintarvikekohteiden tarkastustiheydet pohjautuvat Ruokaviraston laatimaan ohjeeseen elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksista. Ruokaviraston ohjeissa huomioidaan kohteen harjoittama toiminta, sen laajuus ja siihen liittyvät riskit. Riskinarviointi on tehty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaan, jossa elintarvikevalvonnan kohteet on riskiluokiteltu kohteen toiminnan laadun ja kokoluokan mukaan. Liitteessä 1 on valvontakohdetyypeittäin valvontakohteiden ja tarkastusten määrät. Suunnitelman mukaiset tarkastukset ovat valvontakohteelle maksullisia.

Tarkastusten määrää arvioitaessa otetaan huomioon valvontakohteen aiempi valvontahistoria. Ruokaviraston ohjeessa olevaa riskiluokitustaulukoiden mukaista suunnitelmallista tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 % silloin, kun taulukoiden antama suunnitelmallinen lähtökohtainen tarkastustiheys on kaksi tarkastusta vuodessa tai enemmän ja kuusi edellistä Oiva-raportin arviointitulosta on oivallista (A). Jos suunnitelmallisia tarkastuksia on alle kaksi vuodessa, ei oivallinen valvontahistoria vähennä tarkastusten määrää. Toiminta voi myös olla erittäin vähäriskistä (riskiluokka 0). Tällaisiin 0-riskiluokan kohteisiin ei tehdä säännöllistä valvontaa, mutta ne rekisteröidään kuitenkin ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään, jolloin ne ovat osana suunnitelmallista elintarvikevalvontaa. Tavallisesti 0-riskiluokan kohteisiin tehdään tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä. Ensimmäisellä tarkastuksella tarkastetaan, vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen tarkastuksia tehdään kohteeseen erillisinä tarkastuksina, jos sellaiseen on jotain erityistä syytä, kuten esimerkiksi asiakasvalitus, ruokamyrkytyspäily, epäily lainsäädännön vastaisuudesta tai muusta elintarviketurvallisuutta heikentävästä seikasta.

Tarkastusmäärää arvioitaessa otetaan huomioon, onko toiminta jatkuvaa vai ei. Jos rekisteröitävää elintarviketoimintaa harjoitetaan yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta, tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys on vähintään yksi tarkastus vuodessa. Myös hyväksytyyn elintarvikehuoneiston tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys vähintään kaksi tarkastusta vuodessa. Jos

kohteen tarkastustiheyttä lasketaan siksi, ettei elintarvikealan toiminta ole jatkuvaa (yli 6 kk kerrallaan), huomioidaan että hyväksytyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan vähintään kerran vuodessa ja rekisteröity elintarviketoiminta vähintään kerran kolmessa vuodessa. Mikäli toiminta on kausiluontoista eli jos elintarvikealan toimintaa harjoitetaan satunnaisesti vuoden aikana yhteensä alle 90 päivää, tarkastetaan rekisteröity elintarvikehuoneisto suositelluista tarkastustiheyksistä riippumatta kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto kerran vuodessa, ellei näitä kohteita ole erityistä tarvetta tarkastaa useammin (esimerkkinä kesäravintolat).

Perustelut riskiluokituksen muutokselle kirjataan kohteen tietoihin muistiin (Vati).

Tarkastusaikaan lasketaan kuuluvaksi tarkastuksen etukäteissuunnittelu, kohteessa tapahtuva suunnitelman mukainen tarkastus, yleinen tarkastukseen ja havainnointiin liittyvä neuvonta, mahdollinen muuttuneisiin säädöksiin ja havaintoihin liittyvä neuvonta/ohjaus sekä tarkastusraportin kirjoittaminen. Matka aikaa ei lasketa tarkastukseen. Ruokaviraston ohjeelliset tarkastusajat eri riskiluokille ovat:

- riskiluokka 1: tarkastusaika 1-3 h / tarkastus
- riskiluokka 2-4: tarkastusaika 2-4 h / tarkastus
- riskiluokka 5->: tarkastusaika 3-5 h / tarkastus (tai -6 h, jos selkeitä eriytettyjä eri riskitason toimintoja, jotka vastaavat toiminnaltaan ja laajuudeltaan sitä, että valvonnassa olisi kaksi erillistä elintarvikehuoneistoa)

Käytännössä tarkastus vie yleensä ohjeellista tarkastusaikaa enemmän aikaa. Suunnitelmalliseen valvontaan arvioidaan käytettävän noin kolmasosa elintarvikevalvonnan käytössä olevasta resurssista.

Alkutuotannon kohteiden tarkastustiheydet on määritetty Ruokaviraston laatiman ohjeen 10507/1 (Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi) mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alkutuotannon valvontakohteet ja tarkastustiheydet. Alkutuotannon kohteiden kartoitusta jatketaan suunnittelukaudella.

3.9 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on määritelty elintarvikevalvonnasta perittävät maksut.

Alla mainitut valvontaviranomaisen suorittamat toimenpiteet ovat maksullisia:

- elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen / hakemuksen käsittely
- elintarvikevalvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset
- elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisältyvien näytteiden tutkiminen
- elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien toimenpiteiden valvonta
- elintarvikkeiden viennin ja tuonnin valvonta

Kunnan valvonnassa olevilta elintarvikealantoimijoilta peritään suoriteperusteinen valvonta maksu sekä perusmaksu. Suoriteperusteinen maksu määräytyy toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten mukaisesti. Valvonnan perusmaksu on 150 € suuruisen. Maksu on veroluonteinen ja peritään vuosittain. Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään rekisteröintiä. Valvonnan perusmaksu ei kuitenkaan koske alkutuotantoa ja alkutuotannon yhteydessä tapahtuvaa elintarviketoimintaa. Valvonnan perusmaksusta on lisäksi vapautettu yleishyödyllinen toiminta, kyläkaupat, poron lihan ja kuivalihamyynni sekä riistan lihan myynti ilmoitetuista lahtivajoista. Valvonta-alueella on noin 180 perusmaksun piirissä olevaa kohdetta.

3.10 Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin

3.10.1 Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen

Alueella toimii ruoka- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyötä varten epidemiatyöryhmä, johon kuuluu tartuntatautilääkäri, tartuntatautihoitaja, alueen vesihuollosta vastaavien tahojen edustaja, kaupungineläinlääkäri, terveystarkastaja ja terveysinsinööri. Tapauskohtaisesti selvitystyöryhmään voidaan tarvittaessa kutsua myös muita asiantuntijajäseniä. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti vähintään kerran vuodessa ja epidemioiden yhteydessä tarvittavassa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä työryhmä on laatinut toimintaohjeen, josta käy tarkemmin ilmi tehtäväjako ja tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa. Ruokamyrkytys-epidemian selvittäminen tapahtuu kunnan kustannuksella. Talousarviossa on varauduttu epidemioista aiheutuviin tutkimuskustannuksiin

3.10.2 Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin

Elintarvikevalvonnan terveysvaaratilanteisiin on varauduttu ylläpitämällä valmiussuunnitelmaa, jota päivitetään vuosittain. Suunnitelmassa on käsitelty poikkeusolojen lisäksi myös ympäristöterveydenhuollon normaaliolojen erityistilanteita ja niissä tapahtuvaa toimintaa. Suunnitelmassa on mm. kartoitettu alueella sijaitsevat merkittävimmät riskeille alttiit kohteet, joissa valmistetaan, varastoidaan tai käsitellään elintarvikkeita. Samoin on käsitelty mm. säteilyn elintarvikkeille aiheuttamat vaikutukset sekä toiminta näissä tilanteissa. Suunnitelmassa on myös erityistilanteita koskeva tiedotusta käsittelevä osuus, jota voidaan soveltaa elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteissa.

Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin. Tarvittaessa epidemiasta ilmoitetaan rymy-järjestelmän kautta keskusvirastolle.

3.11 Koulutus

Valvonta-asetuksen art 5. mukaan virallista valvontaa suorittavien henkilöiden tulee saada toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa ja muita virallisia toimia johdonmukaisella tavalla. Lisäksi on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa lisäkoulutusta. Ympäristöterveydenhuollon talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin. Henkilöstö osallistuu vuoden aikana koulutustilaisuuksiin, työnohjauspäiviin sekä mm. valvontaverkostojen kokouksiin.

3.12 Valvontaan käytettävä aika

Elintarvikkelain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 2 htv. Suunnitelman mukaisen valvonnan lisäksi aikaa kuluu myös suunnitelman ulkopuolisen valvontaa, jota on mm. epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille, ilmoitusten/hakemusten käsittely, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen. Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää aika on arvioitu Ruokaviraston ohjeellisten tarkastusaikojen perusteella. Käytössä olevien resurssien arvioidaan riittävän. Laskennallisesti resurssien arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen valvontaan.

3.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon mm. suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus, näytteenoton toteuma sekä valvonnasta saadut tulot. Tarvittaessa kerrotaan syyt ja perustelut mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat sekä vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastusjaksolla. Toteumaa seurataan myös vuoden aikana terveystarkastusten palaverissa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain lupavaliokunnalle maaliskuun loppuun mennessä. Lisäksi valvonta-asetuksen art .11 mukaan tulee toteuma julkaista vähintään vuosittain internetissä.

Valvonnan kehittämisessä otetaan huomioon mahdolliset sisäiset auditoinnit ja ulkoiset auditoinnit sekä arviointi- ja ohjauskäyntien tulokset. Saatua palautetta käytetään hyväksi toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

LIITE 1. Valvontasuunnitelma vuodelle 2026

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika	Kohde toimintojen määrä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	Muu valmistus	2	3	1	1
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetukset	1	2	7	1
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	1...4	2,5	65	28
Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	1 tai 2	2	12	3
	Kahvilatoiminta	1--2	2	24	7
	Pitopalvelu	2	2	6	1
	Ravintolatoiminta	1..3	3	34	22
	Pubitoiminta	0	0	6	0
	Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	2--4	3	3	6
	Suurkeittiö, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	2--3	3	19	15
	Tarjoilukeittiötoiminta	1	2	28	15
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Muu elintarvikkeiden varastointi	1	2	7	4
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus	7	5	3	10
	Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	4	4	3	5
Kansalliset toiminnalliset helpotukset	Lahtivajat		2	2	1
Liha-ala	Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	6	5	1	4
Vilja- ja kasvisala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	3	2	1	1
	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	1--3	3	4	3
	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	2--4	3	6	5
Yhteensä				229	132

Alkutuotantopaikat	Tarkastustiheys kpl/vuosi (Ruokaviraston suositus)	Kohteiden määrä (kpl)	Suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä (kpl)
Eläintuotanto			
Maidontuotanto	0,2	20	7
Maidontuotanto, kun raakamaitoa toimitetaan pakattavaksi lämpökäsittlemättömänä	1	0	0
Maidontuotanto, kun raakamaito toimitetaan tilan omaan elintarvikehuoneistoon myytäväksi raakamaitona tai käytettäväksi raakamaitotuotteiden valmistukseen	1	0	0
Lihakarjatuotanto	tarvittaessa	47	0
Vesiviljely	0,2	7	2
Kalastus, alus \geq 20 m	0,3	1	0
Kananmunantuotanto	0,2	1	0
Hunajantuotanto	tarvittaessa	10	0
Kasvin- ja siententuotanto			
Sellaisenaan syötävien kasvien tuotanto, johon liittyy erityisiä vaaroja (mm. avomaaviljely)	0,3	8	3
Sellaisenaan syötävien kasvien tuotanto (mm. kasvihuoneviljely)	0,2	2	1
Itujen tuotanto	1	0	0
Muu kasvien ja sienten tuotanto (mm. ruokaperuna, vilja, hedelmät)	tarvittaessa	0	0
Muu alkutuotanto	tarvittaessa	n. 450	0
Yhteensä			13

LIITE 2. Näytteenottosuunnitelma

Valvontakohte tyypin	Tutkittavanäyte	Näytteiden määrä / valvontakohte
Liha-alan laitos		
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Lihavalmiste	0-3
Kala-alan laitos		
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	Mäti	0-1
Kalajalosteiden valmistus	Kalajaloste (lämmin- kylmäsavukala, graavikala tai maustekala) Mäti	0-3
Leipomot		
Leipomotuotteiden valmistus helposti pilaantuvia leipomotuotteita.	Konditorian raaka-aine Piirakoiden täyte Valmiit konditoriatuotteet Piirakat, pasteijat Ruokaleipä (suola)	0-2
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	Ruokaleipä (suola)	0-1
Vähittäismyynti		
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Jauheliha Marinoitu liha Pakkaamaton tuore kala tai kalavalmista Sellaisenaan syötävät lihavalmisteet Vihersalaatti/ruokasalaatti	0-2
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, myydään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Irto- tai pehmytjätelö Raaka kala tai kalavalmiste Lihavalmiste Kasvisvalmiste	0-2
Tarjoilupaikat		
Ravintolat	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Grilli- tai pikaruokatoiminta	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Kahvilat	Voileipä tai vastaava Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-1

Suurtalous, laitoskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2
Suurtalous, keskuskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2

LIITE 3. Laboratorion kanssa sovitut elintarvikkeiden tutkimuspaketit.**PAKETTI 1**

Maito ja nestemäiset maitovalmisteet

Enterobacteriaceae

Listeria monocytogenes

PAKETTI 2

Jäätelöt ja maitopohjaiset jälkiruoat

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae**

alustava bacillus cereus (jälkiruoat)

Salmonella

listeria monocytogenes

PAKETTI 3

Raakalihavalmisteet (jauheliha, raakana syötävät / kylmäsavustettu)

Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)**Kokonaispesäkeluku****E.coli**

Salmonella

PAKETTI 4

Kypsät lihavalmisteet (ruokamakkarat, viipaleet, suikaleet ym.)

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae**

Maitohappobakteerit

Clostridium perfringes (suojakaasu- ja hapettomat pakkaukset)

koagulaasipositiiviset stafylokokit (viipaloidut)

Listeria monocytogenes (erityisesti liha-alan laitokset)

PAKETTI 5

Raaka kala

Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)**Kokonaispesäkeluku****E.coli**

Listeria monocytogenes

PAKETTI 6

Kylmäsavukala, graavikala, mäti, lämminsavukala, hiillostettu kala

Kokonaispesäkeluku**Koagulaasipositiiviset stafylokokit**

Listeria monocytogenes

Enterobacteriaceae

PAKETTI 7

Leipomovalmisteet (kondioriatuotteet, piirakat, pasteijat)

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae****Alustava Bacillus cereus**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

Hiivat ja homeet

PAKETTI 8

Salaatit (vain tuoretuotteita sisältävät)

E.coli**Alustava Bacillus cereus**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

Hiivat ja homeet

PAKETTI 9

Salaatit (kypsät tai kypsät ja raat raaka-aineet)

E.coli (jos salaatti sisältää kypsiä sekä raakoja raaka-aineita)

alustava Bacillus cereus**Enterobacteriaceae**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

PAKETTI 10

Valmisruoat, keitot, liemet kastikkeet

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae****Alustava Bacillus cereus**

Clostridium perfringens

PAKETTI 11

Keitetty riisi

Kokonaispesäkeluku**Alustava Bacillus cereus****PAKETTI 12**

Kebabliha, kypsä (tarjoilupaikat)

Kokonaispesäkeluku**alustava Bacillus cereus****E.coli****Koagulaasipositiiviset stafylokokit**

Salmonella

Lihavoiduilla kirjaimilla merkityt tarkoittavat perustutkimuksia ja muut ovat lisätutkimuksia, joita tehdään harkinnan perusteella. Pakettien hinnat määräytyvät laboratorion voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Pakettien sisältöön voi tulla tarkistuksia vuoden aikana.

4 TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA

4.1 Johdanto

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain tavoite tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumisesta on näkynyt tarpeena tiukentaa tupakkalainsäädäntöä. Toisaalta esiin on noussut myös tarve tupakkalain soveltamisalan laajentamiselle, kun uusia tuotteita on tullut markkinoille. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta nämä muutokset ovat lisänneet valvonnan tarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Lähitulevaisuudessa tupakkalain soveltamisalaan tulee kuulumaan myös nikotiinipussit.

Valvira on laatinut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2025 - 2028 ja päivittänyt sen vuodelle 2026 vastaamaan 1.8.2025 voimaan tulleen tupakkalain muutosta, jossa savuttomat nikotiinituotteet uutena tuoteryhmänä lisättiin tupakkalakiin.

Tupakkalain valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta paikallista riskinarviota unohtamatta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

4.2 Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät

Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tupakkalain mukaisia tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Lupavaliokunta on siirtänyt toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille terveysinsinööreille ja terveystarkastajille tupakkalain valvonnassa seuraavasti

- tupakkatuotteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan myöntäminen (44 §)
- nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupa ilmoituksen käsittely (48 §)
- tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus (50 §)
- tarkastus- ja näytteenotto-oikeus (86 § 1 mom. kohdat 1) ja 2))
- tupakkalain säännösten ja määräystenvastaisen toiminnan kieltäminen (96 §)

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii omalla alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista; tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Valviralla ja kunnalla on osittain päällekkäinen toimivalta valvoa tupakkalain alaisia tuotteita sekä niiden vähittäismyyntipakkauksia ja markkinointia. Valviran ja kunnan tekemän valvonnan välinen työnjako riippuu siitä, mitä em. seikoista valvotaan.

Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä

tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkauksia koskevasta yleissäännöksestä. vähittäismyyntipakkauksissa.

Markkinavalvontalain 4 §:n mukaisesti Valvira ja kunnat alueellaan ovat laissa tarkoitettuja markkinavalvontaviranomaisia tupakkalain osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten valvontaan sovelletaan pääsääntöisesti markkinavalvontalainsäädännön valvontakeinoja. Kunta valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli kunta havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivvyksettä Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Tuotevalvonta

Kunnan osalta toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain luvuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset. Jos kunta havaitsee tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikassa tuotteita, joiden säännösten mukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivvyksestä Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Etämyynnin ja markkinointikiellon valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista (TupL 6 §). Edellä mainittu koskee myös etämyynnin valvontaa, jossa toimivaltainen kunta määräytyy etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan.

Valvira ja kunnat valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 § ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa. Kunta valvoo, ettei tupakkalaissa olevaa markkinointikieltoa rikota sen alueella. Tehokkaan valvonnan edellytys on, että Valvira saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointi-toimista, jotka on toteutettu laaja-alaisesti. Kunnan tupakkalakia valvovan viranomaisen onkin ilmoitettava havainnoistaan viivvyksettä Valviralle.

4.3 Tarkastusten sisällön määrittely

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynti on luvanvaraista ja tukkumyynti ilmoituksenvaraista toimintaa.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tupakkalain toteutumista valvotaan usein samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta

ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Valvira on laatinut tarkastuslomakepohjat Vati-tietojärjestelmään tupakkalain mukaisten valvontakohteiden tarkastamista varten. Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia lomakepohjia. Tupakkalain mukaiset tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, ellei tarkastus edellytä toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Myyntipaikkojen tarkastukset tehdään pääsääntöisesti esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

4.3.1 Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus

Tupakkalain mukaisessa vähittäismyyntipaikassa tarkastetaan seuraavat asiat riippuen siitä mitä tuotteita valvontakohteessa on myynnissä:

Myyntilupa:

- vastaavatko viranomaiselle ilmoitetut tiedot todellisuutta
- onko myynnissä olevat tuoteryhmät ilmoitettu viranomaiselle oikein
- vastaako myyntipisteiden lukumäärä viranomaiselle ilmoitettua lukumäärää
- onko tuotteet sijoitettu ilmoitettujen tietojen mukaisesti
- onko myyjä paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkalain alaisten tuotteiden ostotilannetta (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- onko myyntilupa-asiakirja jokaisessa myyntipisteessä esillä asiakkaiden hyvin havaittavissa

Ikäraja:

- myydäänkö alaikäisille tupakkatuotteita tai vastavia tuotteita
- onko tupakkalain mukainen myyntikieltoilmoitus jokaisella myyntipisteellä asiakkaiden hyvin havaittavissa
- onko toimijalla käytössä oleva, säännökset täyttävä omavalvontasuunnitelma
- onko myyntipaikkaan nimetty vastuuhenkilö omavalvontasuunnitelmassa
- onko myyjät koulutettu niin, että he tuntevat tupakkalain säännökset
- onko tupakkatuotteiden myyjä yli 18-vuotias tai yli 18-vuotiaan valvonnassa

Myyntipakkaukset:

- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa (pois lukien yksittäin myytävät sikarit)
- täytyvätkö myynnissä olevien tuotteiden vähimmäispakkauskoot
- sisältääkö vähittäismyyntipakkaus pienempiä pakkauksia tai voidaan se jakaa pienempiin pakkauksiin
- ovatko savukkeiden ja kääretupakan pakkaukset muodoltaan, materiaaliltaan ja avausmekanismiltaan lain mukaisia (TupL 35 §)
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu suomen- ja ruotsinkielisillä varoitusteksteillä
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu kuvallisilla varoituksilla
- onko vähittäismyyntipakkauksissa ei-sallittuja merkintöjä (esim. makuun tai tuoksuun liittyviä merkintöjä)
- ovatko mahdollisesti irrallisena myytävät sikarit varustettu tupakkalain mukaisilla pakkausmerkinnöillä
- ovatko pakkauksen turvaominaisuudet sellaisia kuin pitää

Sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nesteiden vähittäismyyntipakkaukset:

- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa
- onko nikotiininesteen nikotiinipitoisuus korkeintaan 20 mg/ml
- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset luettelon tuotteen sisältämistä ainesosista, maininnan tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta, valmistajan eränumeron, suosituksen tuotteen pitämisestä lasten ulottumattomissa, suomen ja ruotsinkieliset

terveysvaroitukset sekä lehtisen, joka sisältää tietoja tuotteesta ja sen käytöstä sekä yhteystiedot,

- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset kiellettyjä merkintöjä

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnät:

- onko nikotiininesteellä valmiiksi täytetyn sähkösavukkeen sekä täyttösäiliön merkitty CLP-asetuksen mukaisesti

Poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksien merkinnät:

- onko vähittäismyyntipakkauksessa suomen- ja ruotsinkieliset varoitukset tuotteen aiheuttamista terveyshaitoista
- onko vähittäismyyntipakkauksessa ei sallittuja merkintöjä (esim. antaa väärän vaikutelman tuotteesta tai tuotteeseen liittyvistä riskeistä)

Yleisten kieltojen tarkastaminen:

- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa (nuuska), purutupakkaa tai nenänuuskaa
- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml
- harjoittaako toiminnanharjoittaja toimintaa, jossa hän myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä etäviestimiä käyttäen
- onko käytössä automaattilaitteita
- maksaako vähittäismyyntipaikassa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy ko. tuotteiden ostojen mukaan (esim. kanta-asiakaskortit tai etuohjelmat)

Esilläpitokielto

- onko kohteessa esillä tupakkatuotteita, vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä, savuttomia nikotiinituotteita tai tavaramerkkejä
- voivatko asiakkaat ottaa itse edellä mainittuja tuotteita
- jos myyntipaikassa on kuvasto tai luettelo, täyttävätkö ne vähittäismyyntiasetuksen vaatimukset
- missä kuvastoa tai luetteloa säilytetään

Markkinointikiellon tarkastaminen:

- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden mainoksia
- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden epäsuoraa mainontaa
- onko tupakkalain alaisten tuotteiden mahdollinen esillepano mainonnallista (esim. tuotteiden hintojen korostaminen, tuotteiden sijoittelu lasten ja nuorten tuotteiden läheisyyteen)
- ovatko tuotteiden hintamerkinnot mainonnallisia
- onko tupakkalain alaisissa tuotteissa erityisesti lapsia kiinnostavia aiheita
- onko myyntipaikassa mainonnallisia tai alaikäisiä kiinnostavia myyntikieltoilmoituksia (esim. korostettu K-18 merkintä)

Jäljitettävyys

- toteutuuko tuotteiden jäljitettävyys jäljitettävyyden tietovarannon kautta

4.3.2 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakkalain 74 §:ssä on määritelty tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty. Säännöksen mukaan tupakointi on kielletty

- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä
- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan
- leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja
- lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille
- yleisellä uimarannalla toukokuun alusta syyskuun loppuun; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain mukainen ilmoitus

Tupakkakieltojen ja rajoitusten valvontaa tehdään suunnitelman mukaisesti vain ravintoloissa tai muussa ravitsemusliikkeessä, jossa on erillinen tupakointitila. Tupakointitiloja tarkastettaessa käydään läpi omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään kuinka tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja kuinka tilan olosuhteita ja järjestystä valvotaan tilan ulkopuolelta. Tupakointitilan koon tulee olla suhteutettuna liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrää eikä sinne saa tarjoilla. Tupakansavua ei saa kulkeutua tupakointitilan ulkopuolelle.

Tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty, myös sähkösavukkeen ja kasviperäisten poltettavaksi tarkoitettujen tuotteiden käyttö on kielletty.

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, tehdään terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Tupakointi on kielletty asunto-osakeyhtiön tai muun asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa, joilla tarkoitetaan esimerkiksi rappukäytäviä ja asukkaiden yhteiskäytössä olevia tiloja kuten ullakotiloja, pyöräkellareita, muita säilytystiloja, kerhohuoneita, saunatiloja ja pesutupia. Asuinyhteisöllä on jo ennestään ollut mahdollisuus järjestyssäännöissään kieltää tupakointi asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa. Uuden tupakkalain (549/2016) myötä asuntoyhteisöillä on 1.1.2017 alkaen oikeus hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittely on maksullista.

4.4 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tupakkalain säännöllistä valvontaa suoritetaan yleensä osana kohteessa tehtävää muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin tehdyn muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä valvotaan myös tupakkalain perusteella tupakanmyyntiä ja mainontakieltoa.

Valviran laatimassa valtakunnallisessa tupakkavalvonnan valvontaohjelmassa vuosille

2025-2028, ei ole määritetty suositeltuja, toimintatyyppikohtaisia tarkastustiheyksiä aiempaan tapaan. Valvontaohjelman mukaan toiminnot, joihin ei liity suurta väärinkäytön riskiä, voidaan tarkastaa neljän vuoden välein, tarkastustiheys 0,25. Tarkastustiheys arvioidaan kuitenkin kohteen mukaan ja tarkastusväliä voidaan lyhentää tai pidentää kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa merkittäviä tekijöitä tarkastustiheyden laskemiselle tai nostamiselle ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin, myyntien omavalvontaan liittyvät puutteet tai tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhuksat, sairaat). Syitä lyhennetylle tarkastusvälille voivat olla esimerkiksi omavalvonnan puutteet tai aiemmat rikkomukset. Perusajatuksena on, että valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti tuo vaikuttavuutta.

Vuosille 2025 - 2028 suunniteltujen tarkastusten lukumäärä kohdetyypeittäin on esitetty liitteessä 1.

Kokonaisuudessa tupakkalain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 0,2 htv:ta. Resurssin arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen valvontaan. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehdään suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, joita ei ole mahdollista sisällyttää etukäteen valvontasuunnitelmaan. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa tai tupakointikieltojen rikkomista. Myös yhteistyö eri tahojen kesken vie työaikaa. Voimavaroja edellyttävät myös kunnan viranomaisten toiminta tupakkalain asiantuntijoina sekä vähittäismyyntilupahakemusten käsittely.

4.5 Valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin kohdetyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopisteenä. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan yhä muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Valvonnan valtakunnalliset painopistealueet on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Valvonnan painopisteet suunnitelmakaudella.

Tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopisteet 2025-2028
Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
Etämyynti
Markkinointi
Ehkäisevä päihdetyö

Valvontayksiköllä ei ole omia projekteja vuonna 2025. Ohjelmakauden aikana painotetaan viranhaltijoiden osaamisen kehittämistä toimintaympäristön muuttuessa. Osaamisesta pidetään huolta osallistamalla koulutuksiin ja perehtymällä ohjeistukseen.

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikäraja- ja valvonta. Savuttomien nikotiinituotteiden pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi valvotaan esimerkiksi tuotteiden nikotiinipitoisuutta, myynnissä olevia makuja ja terveystietoa.

Terveystietoa toteuttaa vuoden 2026 aikana yhdessä toisen valvontayksikön kanssa savuttomien nikotiinituotteiden valvontaan liittyvän projektin, jossa tarkoituksena on painottaa ko. tuoteryhmän valvontaa.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten laittoman kaupan ehkäisyä koskevien pakollisten pakkausmerkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät.

Ohjelmakauden aikana tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunnistus. Lisäksi tarkastetaan jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyttä koskevan tietovaraston toissijaisesta tietovarastosta. Tarkastuksen kohteena on sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus, että talouden toimijain omien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyttä koskevan järjestelmässä.

Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiinilainosten ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kiellon laajentaminen tupakkalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 38/2024 vp) mukaisesti koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Ohjelmakauden aikana seurataan ja tarvittaessa puututaan etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin internetin välityksellä.

Mainonta

Tupakkalain säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Valvonnassa kiinnitetään huomiota eri kanavien kautta tapahtuvaan markkinointiin ja valvotaan kaikkia tupakkalain mukaisia tuotteita koskevaa ehdotonta markkinointikieltoa. Valvonnassa pyritään myös viranomaisyhteistyöhön eri tasoilla.

Ehkäisevän päihdetyön

Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalain valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen. Ohjelmakauden aikana pyritään lisäämään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa.

4.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevalla tarkastuskäynneillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia, savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä haistettavissa tai tunnettavissa. Aistinvarainen havainnointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksessa. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto tapahtuu ainoastaan poikkeustilanteissa, joissa aistinvaraista arviointia tai merkkisavututkimusta ei voida käyttää tai epäselvissä ja riitatilanteissa.

Tupakkalain myyntiä ja markkinointia koskevien säännösten valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa, mutta se on kuitenkin tietyissä tilanteissa mahdollista. Valvira voi tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäisissä valvontaan liittyvissä asioissa. Näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

4.7 Maksut

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvontaa koskevat maksut perustuvat

- myyntiluvan tai -ilmoituksen käsittelyyn
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvaan vuosittaiseen valvontamaksuun

Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on tupakkalain 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen. Lisäksi tupakkalain 90 §:n mukaan kunta perii maksu tupakkatuotteidenmyyntiluvan hakijalta myyntiluvan käsittelystä, nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä, tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä sekä tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä, siten että ne vastaavat määrältään enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

4.8 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja seuranta

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain lupavaliokunnassa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet tai syyt miksi suunnitelma ei ole toteutunut sekä mitkä tekijät ovat tukeneet suunnitelman toteutumista. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin toteutuneiden tarkastusten perusteella. Myös painopistealueiden valvonnan toteutuminen huomioidaan arvioinnissa. Toteuman arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, millä tavalla valvonnan tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, aina vuoden lopussa. Tällöin huomioidaan valvontakentässä tapahtuneet muutokset ja arvioidaan valvontasuunnitelman päivittämistarve. Tarvittaessa suunnitelma päivitetään ja muutokset käsitellään valiokunnassa.

LIITE 1. Tupakkalain valvontasuunnitelma

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvonta kohteiden määrä	Tarkastustiheys	Tarkastusten määrä 2026
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti (TupL)	27	0,25-0,33	9
Tupakointikiellot ja rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemusliike, jossa on erillinen tupakointitila	1	0,25-0,33	0
Yhteensä		28		9

5 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN JA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTASUUNNITELMA

5.1 Johdanto

Eläinlääkintähuollon valtakunnalliseen ohjelmaan (EHO) vuosille 2015–2025 on tehty päivitykset vuodelle 2025.

Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua marraskuussa 2009 valtio ryhtyi ostamaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tavoitteena on ollut entistä selkeämmin erottaa valvontatehtävät eläinlääkäripalveluista ja perustaa kuntiin päätoimisia valvontaeläinlääkäri virkoja. Valvontaeläinlääkäri virka on perustettu lähes kaikkiin kuntiin, mutta kaikkia virkoja ei ole saatu täytettyä. Valvontaeläinlääkärijärjestelmä on osoittautunut toimivaksi eli valvonta on parantunut sekä laadullisesti että määrällisesti.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuonna 2026. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan toimivuus ja luotettavuus on korostetusti ollut esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa viime vuosina, ja jatkossa myös kuluttajien eettiset valinnat tulevat entistä enemmän ohjaamaan eläinten hyvinvointiin liittyvää keskustelua. Uutta eläinten hyvinvointilakia on sovellettu vuoden 2024 alusta alkaen, mikä muokkaa valvonnan toimintaympäristöä.

Eläintautitilanne on säilynyt maassamme useimpien viranomaistoimin vastustettavien eläintautien osalta hyvänä, huolimatta viime vuosien eläintautiepidemioista, kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta ja eläintautitilanteen huononemisesta lähialueilla. Tilanteen muutokset korostavat erityistilanteisiin varautumisen tärkeyttä. Uudistettu eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan tammikuussa 2022. Lainsäädäntöuudistukset ovat lisänneet ja tulevat lisäämään lähivuosien koulutus- ja ohjeistustarvetta merkittävästi.

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkkeitä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on kuitenkin kasvava huolenaihe. Tämä on muuttanut erityisesti eläinlääkärien valvontaa. EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa 28.1.2022 lähtien. Uusi kansallinen lainsäädäntö on osin valmistunut ja osin yhä valmistelussa. Mikrobilääkkeiden eläinlajikohtaisen käyttötiedon kerääminen aloitettiin 1.4.2022. Nämä ovat lisänneet merkittävästi eläinlääkärien koulustarvetta.

Sivutuotevalvonta perustuu sivutuotelainsäädäntöön sekä EU:n valvonta-asetukseen. Valvonta on toimijoille pääsääntöisesti maksullista. Lisäksi valvoja voi joissain tapauksissa määrätä toimijalle seuraamusmaksun.

Valvonnalta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen ja niiden entistä tehokkaampi käyttö myös paikallistasolla on edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen

asioinnin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT-strategian tavoitteisiin.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja niiden kotimainen ja kansainvälinen kauppa on vilkasta. Siten lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana.

Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä on lisännyt keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina. Erityisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnan toimivuus ja luotettavuus on korostetusti ollut esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa viime vuosina ja jatkossa myös kuluttajien eettiset valinnat tulevat entistä enemmän ohjaamaan eläinten hyvinvointiin liittyvää keskustelua. Eläinsuojelulain kokonaisuudistus voi lähivuosina muokata valvonnan toimintaympäristöä.

Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä on lisännyt keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina.

5.1.1 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista. **Ruokavirasto** ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto valvoo lain täytäntöönpanoa ja noudattamista alueellaan. Aluehallintovirasto suorittaa myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintovirasto ohjaa kaupungineläinlääkäreitä lakisääteisesti vastustettavien eläintautien torjunnassa, vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon suunnittelu ja toteutus tehdään **ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla**. Yhteistoiminta-alue voi muodostua yhdestä tai useammasta kunnasta. Tässä ohjelmassa **kunta** tarkoittaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta. Yhteistoiminta-alueita on tällä hetkellä 62 kappaletta.

Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Kunnat järjestävät merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinlääkäripäivystys pitää järjestää yhden tai useamman seutu- tai maakunnan kokoisella alueella. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja peruseläinlääkäripalvelun osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja kysyntää vastaavasti.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut kohdistuvat pääasiassa pieneläimiin ja hevosiin, mutta myös tuotantoeläimiä hoitavien yksityisten määrä on lisääntynyt. Yksityiset palveluntarjoajat vastaavat suurelta osin erikoiseläinlääkäritason palveluista, joita kunnatkin halutessaan voivat järjestää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalveluihin käytetään kunnissa yhteensä noin puolet ympäristöterveydenhuoltoon suunnatuista noin tuhannesta henkilötyövuodesta.

5.1.2 Toimintaympäristö ja sen muutokset

Eläinlääkintähuoltolain uudistuksella painotetaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisäämistä, eläinlääkäripalveluiden ja valvonnan eriyttämistä ja sitä, että tuotantoeläinten terveydenhuolto on osa kunnan peruseläinlääkäripalvelua.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana. Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä lisää keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina.

5.2 Voimavarat

Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kunnan alueen resurssitarve eläinlääkintähuollon osalta on kartoitettu valvonta- ja palvelutarpeen selvittämiseksi (liite 1). Tiedot tuotantoeläinten- ja tilojen määrästä on saatu Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään ja osa perustuu eläinlääkäreiden omaan arvioon.

5.2.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Haminan ympäristöpalvelut on tuottanut eläinlääkäripalvelut Haminan, Virolahden ja Miehikkälän lisäksi myös Kotkan ja Pyhtään alueelle 1.1.2024 alkaen. Alueella on 7 praktikkoeläinlääkäriä ja 2 valvontaeläinlääkäriä virkaa. Viime vuosina

eläinlääkintähuollon toimintaan on vaikuttanut eläinlääkäreiden vaikea saatavuus, joka on tunnustettu valtakunnallisesti, mutta tilanne on onneksi parantunut. Osa Haminan praktikoista on virkavapaalla, mutta kaikille heille on saatu sijaiset. Vastaanotot sijaitsevat Haminassa, Virolahdella ja Pyhtäällä. Haminan vastaanotto on muuttanut uusiin tiloihin vuonna 2023 ja vastaanotolla on työtilat neljälle praktikolle. Myös Pyhtään vastaanotolla työskentelee kolme eläinlääkäriä ja Virolahden vastaanotto toimii yhden eläinlääkärin sivutoimipisteenä. Eläinlääkärit tekevät pääsääntöisesti 50, 80 tai 100 %:sta työaika. Haminan vastaanotolla on vakituinen klinikkaeläinhoitaja eläinlääkärien avustajana. Hoitajan toimenkuvaan kuuluu ajanvarauksen hoitaminen ja eläinlääkärien avustaminen toimenpiteissä ja sen lisäksi mm. laboratoriotyöt sekä välinehuolto.

Eläinsuojelukäynnit tehdään pareittain. Koska valvontaeläinlääkäreitä on nyt alueella kaksi, valvontaeläinlääkärit ovat pystyneet tekemään ja jakamaan työt keskenään. Aikaisemmin, kun käytettävissä ei ollut kahta valvontaeläinlääkäriä, pariin jouduttiin usein irrottamaan praktikko, joka aiheutti sen, että praktikassa oli yhden eläinlääkärin vaje. Nyt tämä tilanne on edessä ainoastaan silloin, kun toinen valvontaeläinlääkäri on poissa (vapaalla, sairaslomalla jne.) eikä pariin saada muuta viranomaista, kuten terveystarkastajaa tai poliisia. Käytäntö, että valvontaeläinlääkäreitä on ollut käytettävissä kaksi, on havaittu toimivaksi. Mikäli molemmat valvontaeläinlääkärit eivät ole paikalla, kiireiset eläinsuojelulliset käynnit hoitavat praktikot tai poliisi.

Maitohygieniatarkastuksista vastaa Haminan, Kotkan ja Kouvolan yhteinen hygieenikkoeläinlääkäri, joka on aloittanut virassaan vuonna 2023.

Taulukko 1. Haminan ympäristöpalveluiden eläinlääkärit, toimialueet sekä vastaanottotilat.

	Toiminta alue	vastaanottotilat
Tiina Lindholm kaupungineläinlääkäri	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Heidi Rämä, kaupungineläinlääkäri (virkavapaalla)	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Jenni Hyväkkä kaupungineläinlääkäri (virkavapaalla)	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Cia Laakkonen kaupungineläinlääkäri vs	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Elina Nuotio kaupungineläinlääkäri vs	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Heljä Pekkarinen kaupungineläinlääkäri vs	Virolahti, Miehikkälä	Mäkitie 1 B 49900 Virolahti

Marika Friman, kaupungineläinlääkäri	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti
Naziko Kessaeva, kaupungineläinlääkäri	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti
Mona Wendelin kaupungineläinlääkäri vs	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti
Jenni Hyväkkä Valvontaeläinlääkäri vs	Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka, Pyhtää	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Magdalena Lagström Valvontaeläinlääkäri vs	Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka, Pyhtää	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina

5.2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunta työnantajana huolehtii, että kaupungineläinlääkäriin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Kaupungineläinlääkäriin viran kelpoisuusvaatimuksista on Ruokaviraston (Eviran) ohje 10051. Kaupungineläinlääkäriin virkaan edellytetään tutkintoon perustuvan ja erikseen myönnetyn pätevyyden lisäksi, että tehtävään valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunta varmistaa, että kunnan valvovilla viranomaisilla on riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus. Riittävään osaamiseen kuuluu myös tehtävien edellyttämä kielitaito. Tehtävänjaossa on huomioitava, että osa eläinlääkintähuollon tehtävistä on varattu ainoastaan eläinlääkäriin tehtäviksi. Esimerkiksi lääkkeiden luovutus vastaanotolta edellyttää aina eläinlääkäriin päätöstä asiasta ja eläimen tutkimista eläinlääkäriin toimesta. Samoin eläinlääkinnällinen tutkimus, eläimen taudinmääritys ja näihin liittyvistä hoidoista ja lääkityksistä päättäminen. Myös monet valvontatehtävät edellyttävät eläinlääkäriin tutkintoa.

Vakituisten kaupungineläinlääkäreiden ja sijaisten pätevyys tarkastetaan Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elainlaakarit/elainlaakarirekisterit/>. Lisäksi vakituisten eläinlääkäreiden tutkintotodistukset tarkistetaan viran vastaanottamisen yhteydessä.

Kunta työnantajana huolehtii, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan olisi päästävä osallistumaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa. Kunta laatii eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotisen täydennyskoulutussuunnitelman. Suunnitelman ei tarvitse sisältää yksityiskohtaisia koulutustietoja, vaan sen tulee perustua henkilöstön ja organisaation osaamistarpeen arviointiin ja voi sisältää tavoitteet koulutusmäärästä ja koulutusten sisällöistä. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa koko henkilöstön riittävä täydennyskoulutautuminen ja osaaminen.

Eläinlääkäreiden koulutussuunnitelma tehdään vuosittain eläinlääkäreiden valtakunnallisen koulutuskalenterin pohjalta. Kaikille eläinlääkäreille varataan mahdollisuus osallistua vuosittain kunnan kustantamiin eläinlääkäri- ja kunnaneläinlääkäripäiville. Terveysthuoltoon tekevät eläinlääkärit osallistuvat Nasevaa ja Sikavaa koskeviin koulutuksiin. Koulutusohjelma laaditaan eläinlääkäreiden kiinnostuksen mukaan. Eläinlääkäreiden koulutukseen varataan vuosittain koulutusmäärärahoja.

Koska joskus sijaisina toimii eläinlääketieteen opiskelijoita, kunnan tulee taata heille riittävä perehdytys toimintaan. Kunta ei saa teettää sijaisella tehtäviä, joita opiskelijalla ei ole pätevyys tehdä. Sijaistettava eläinlääkäri perehdyttää sijaisensa vastaanoton laitteisiin ja toimintatapoihin.

5.2.3 Yksityinen palvelutarjonta

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella on kahdeksan yksityistä eläinlääkäripalveluiden tuottajaa. Pieneläimiä hoitavat Eläinklinikka Eläinkoto (Hamina), Haminan eläinklinikka (Hamina), Oiwallinen eläinklinikka Oy (Kotka), Eläinklinikka Tassula (Kotka), Eläinlääkäri MinVet (Kotka), Eläinlääkäri Oleg Melentev (Kotka), Dentivet (Pyhtää) ja kiertävä auto Vetway (Kotka). Alueella tekee myös muutama yksityinen tai toisen kunnaneläinlääkäri satunnaisesti suurelänpraktiikkaa, lähinnä hevospraktiikkaa ja nautojen terveydenhuoltokäyntejä.

5.3 Tietojärjestelmät

Haminan, Pyhtään ja Virolahden vastaanotoilla on käytössä yhteinen potilasohjelma. Vuoden 2026 alussa loputkin eläinlääkärit siirtyvät käyttämään samaa ohjelmaa. Kaikilla vakituisilla eläinlääkärillä on pääsy eläinsuojelu-verkkoasemalle. Asemalle tallennetaan mm. valvontakäyntien asiakirjat.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa), tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä rajatarkastusasemalla suoritettavan valvonnan terveyttä koskeva tuloasiakirja (CHED) sähköisesti. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavat terveystodistukset niissä tapauksissa, joissa EU ja vientimaa ovat sopineet järjestelmän käytöstä. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit, läänineläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Ruokavirasto) että toimijat. Viranomaisille ja myös toimijoille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa. TRACES-NT korvasi aiemman TRACES Classicin kokonaan loppuvuodesta 2021, joka suljettiin pysyvästi vuoden 2022 alkupuolella. TRACES-NT:n periaatteet ovat samat kuin TRACES Classicissa, mutta siinä otettiin käyttöön myös todistusten

sähköiset allekirjoitukset. Ruokavirastossa on perustettu työryhmä, joka käsittelee TRACES-järjestelmään liittyviä asioita.

Kartturi-sovelluksen toiminnallisuuksia eläintautien hallinnan osalta on toteutettu vuoden 2023 aikana ELTE-järjestelmään. ELTE-järjestelmässä luodaan rajoitusvyöhykkeet kartalle sekä haetaan vyöhykkeillä sijaitsevat eläinten pitopaikat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Raporttien ja listojen luominen tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten tai ennalta ehkäisevien toimien suunnittelua tai varautumista varten on mahdollista ELTE-järjestelmässä. Käyttäjinä ovat edelleen ruokavirastolaiset, läänineläinlääkärit, kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit. Kartturi-sovellus on ajettu alas n. 2023 marraskuussa.

Rokotusrekisteri on pääasiassa nautojen, lampaiden ja vuohien rokotuksiin tehty sovellus, jolla voidaan hallinnoida viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja muun muassa mahdollisen sinikielitautiepidemian aikana. Rekisteriin kerätään eläimille annettujen rokotusten ajantasaiset tiedot, jotta tehtyjen rokotusten kattavuutta, etenemistä ja toteutumista voidaan seurata. Rokotusrekisteri on tarvittaessa laajennettavissa koskemaan myös muita eläinlajeja ja tauteja. Rokotusrekisterissä on tehtäväroolit Ruokaviraston virkamiehille, läänineläinlääkäreille, kaupungineläinlääkäreille ja heidän avustajilleen sekä eläintenpitäjille rokotustodistusten tulostamiseen. Rokotusrekisterisovellus on ylläpidossa ja se voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa. Rokotusrekisteriä voi käyttää kämmentietokoneella (PDA), joten tietojen tallennuksen voi tarvittaessa tehdä reaaliaikaisesti. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Vuonna 2006 käynnistetyn eläintietojärjestelmän kehittämishankkeen tavoitteena on luoda yhdenmukainen tietokanta, johon eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja jonka tiedot ovat eläintenpitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytävissä. Eläintietojärjestelmän tietoja hyödynnetään mm. eläintautien torjunnassa ja maatalouden tukihallinnon palveluissa. Sen ensimmäinen osio, lammas- ja vuohirekisteri, otettiin käyttöön vuonna 2008. Lammas- ja vuohirekisteri toimii Ruokaviraston internetsivuilla selainpohjaisena sovelluksena. Sikarekisteri siirrettiin osaksi eläintietojärjestelmää lokakuussa 2011. Rekisteriin ilmoitetaan sikojen ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot sekä pitopaikkakohtaisesti tilan eläinten määrät ja kuolleisuudet. Eläintietojärjestelmän avulla voidaan tehdä myös korvamerkkitulauksia (lampaat ja vuohet), yksilöllisiä tunnustilauksia (esim. Hippos ja Kennelliitto) sekä rekisterikyselyitä (teurastamot ja viranomaiset). Eläintietojärjestelmän määrittelyissä on otettu jo huomioon mahdollisuuksien mukaan hevoset, naudat ja siipikarja, jotka toteutetaan tulevina vuosina. Eläintietojärjestelmään on tehty rajapintapalveluja (ELRA) sidosryhmien tietojen siirtoa varten. Eläintietojärjestelmää käyttävät mm. eläintenpitäjät, eläinvälittäjät, teurastamot, ELY-keskukset, läänineläinlääkärit, MMM sekä Ruokavirasto. Eläintietojärjestelmän asiakaspalvelu (lammas, sika ja vuohi) on ulkoistettu Mtech Digital Solutions Oy:öön.

Nautarekisteri on Suomen ensimmäinen virallinen yksilöeläinrekisteri. Eläimen yksilötietoihin luetaan mm. EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto ja omistajatiedot. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset nautarekisteriin. Nautarekisterin avoimen rajapinnan (NAVRA)

avulla hävityslaitokset pystyvät tekemään hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista naudoista, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen naudan jäljitettävyys varmistetaan. Nautarekisterin tietoja on selattavissa mm. seuraavissa sovelluksissa: Kartturi, Tukisovellus, Rokotusrekisteri, Elite, Vipu-palvelu, ID-sovellus ja Naseva. Nautarekisteri siirretään osaksi Eläintietojärjestelmää vuoteen 2021 mennessä.

ID-valvontasovellusta käytetään eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevan valvonnan (ml. täydentävien ehtojen valvonta) tietojen ylläpitoon. Tietojärjestelmistä ID-valvonta sovellus on yhteydessä Tukisovellus- ja Elite-tietojärjestelmiin. Rekistereistä ID-valvonta sovellus käyttää lammas- ja vuohi-, nauta-, sika-, eläintenpitäjä-, maatila-, asiakas-, tarkastuskohde- ja eläintenvälittäjärekistereitä. ID-valvonta sovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Ruokavirastossa sekä MMM:ssä. ID –valvontasovellus uudistetaan vuoteen 2021 mennessä, jolloin käyttöön otetaan eläinvalvontasovellus (ELVA). Uusi eläinvalvontasovellus on osaa maaseutuhallinnon tukisovellusta, jota käytetään myös eläintukia hakevien tilojen valvonnassa. Eläintukivalvonta osio otettiin käyttöön vuoden 2020 alusta.

Eläintenpitäjärekisteri (EPR) on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten ja Aluehallintovirastojen käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään maaeläinten sekä sukuolujen ja alkioiden pitopaikat ja eläintenpitotoiminta (pois lukien lemmikkieläimiä pitävät kotitaloudet sekä eläinlääkäreiden klinikat ja vastaanotot) ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat pitopaikkokohtaiset pitopaikkatunnukset sekä merkintätunnukset (sikaeläimet ja munintakanat). Lisäksi sovellusta käytetään haaskaruokintapaikkojen rekisteröintiin sekä eläinten hyvinvointilain 57 § (kotieläinpiha), 58 § (luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhaus tai riistanhoidollinen tarhaus), 60 § (ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito) ja 61 § (avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoiminta) mukaisen ilmoituksenvaraisen toiminnan rekisteröimiseen. Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriä käyttävät Ruokavirasto, läänin- ja kunnaneläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiset. Uudistettu eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri otettiin käyttöön viranomaisille tammikuussa 2019. Toimijoiden sähköinen asiointipalvelu, jolla mahdollistetaan pitopaikkojen, eläintenpitotoiminnan ja haaskaruokintapaikkojen rekisteröinti sekä eläinten hyvinvointilain mukaisen ilmoituksenvaraisen toiminnan sähköinen asiointi, otettiin käyttöön syksyllä 2021.

Eläintietojärjestelmä on nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin sekä tapahtumien, eläinmäärien ja siirtojen ilmoitusten tekemiseen, seurantaan ja tunnistimien tilaukseen tarkoitettu järjestelmä. Eläintietojärjestelmän tietoja hyödynnetään ja on joidenkin tietojen osalta selattavissa seuraavissa sovelluksissa kuten tukisovellus, ELTE, Vipu-palvelu, Eläinvalvontasovellus (toimii osana tukisovellusta), Nettikatras, Minun maatilani, Sikava ja Naseva. Eläintietojärjestelmän uudistaminen (ETU-hanke) on alkanut vuonna 2024 ja uusi lammas- ja vuohirekisteri on tavoitteena ottaa käyttöön vuoden 2025 aikana ja uusi sikarekisteri vuoden 2026 aikana. Eläintietojärjestelmäkokonaisuuden uudeksi nimeksi on valittu Paimen. Uudistettu nautarekisteri otettiin käyttöön huhtikuussa

2022. Tässä yhteydessä otettiin käyttöön asiakkaille ilmainen asiointisovellus sekä huomautusjärjestelmä, joka tuottaa eläintenpitäjille järjestelmään ilmoituksia nautarekisterissä olevista virhehuomautuksista, esitetyistä ilmoituksista sekä saapuneista tiedotteista. Uudistus mahdollistaa myös eläintietojen sujuvamman käytön muissa järjestelmissä. Eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja tiedot ovat eläintenpitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytävissä. Eläintietojärjestelmän tiedot ovat äärimmäisen tärkeitä elintarviketurvallisuuden varmistamisessa, eläinten jäljittämisessä eläintautien torjunnassa sekä lisäksi niitä hyödynnetään maatalouden tukien maksujen perusteena. Eläintietojärjestelmän avulla voidaan tehdä nautojen, lampaiden ja vuohien tunnistintilausten lisäksi myös muita yksilöllisiä tunnustilauksia (esim. hevos-, kameli- ja hirvieläinten yksilölliset tunnistuskoodit) sekä rekisterikyselyitä (teurastamot ja viranomaiset). Nautarekisterissä sidosryhmille tarjotaan rajapintapalveluita Suomi.fi-palveluväylän kautta. Lammas- ja vuohirekisteri, sikarekisteri ja korvamerkkitilausjärjestelmä sekä niiden rajapinnat uudistetaan vuonna 2024 alkaneessa ETU-hankkeessa. Eläintietojärjestelmään ilmoitetaan nauta- lammas- ja vuohieläinten tiedot, kuten EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto, omistajatiedot sekä tapahtumailmoitukset. Sikaeläinten osalta ilmoitetaan siirrot, ostot myynnit sekä eläinmääräilmoitukset. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset. Hävityslaitokset tekevät hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista eläimistä, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen yksilöeläimen jäljitettävyyden varmistetaan. Ruokavirasto on 1.1.2022 lähtien vastannut lammas-, vuohi- ja sikarekisterin asiakaspalvelusta ja toukokuun 2022 alusta on siirtynyt myös nautarekisterin asiakaspalvelu Ruokavirastolle.

Eläintietojärjestelmää käyttävät mm. eläintenpitäjät, eläinvälittäjät, teurastamot, ELY-keskukset, läänineläinlääkärit, kunnan eläinlääkärit, MMM, VM sekä Ruokavirasto. Eläinvalvontasovellus on osa maaseutuhallinnon tukisovellusta ja sitä käytetään tällä hetkellä eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin ELY-keskusten suorittamien otantavalvottavien eläinlajien sekä eläintukien valvontahavaintojen tallennukseen. Aiemmin käytössä ollut ID-valvontasovellus ei ole enää käytössä, mutta sen sisältämät tiedot säilytetään tietokannassa. Tietojärjestelmistä eläinvalvontasovellus tulee jatkossa olemaan yhteydessä ELTE-tietojärjestelmään, joka on korvannut vuodesta 2022 alkaen Eliten eläinten siirtorajoitustietojen tallennuspaikkana. Rekistereistä eläinvalvontasovellus käyttää lammas- ja vuohi-, nauta-, sika-, eläintenpitäjä- ja pitopaikka-, maatilarekistereitä ja Asti asiakastietojärjestelmää. Sovellus lukee myös vanhaa ID-valvontasovellusta haettaessa taustatiedoiksi listaukset valvontakohteiden aiemmista eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnoista. Eläinvalvontasovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Ruokavirastossa sekä MMM:ssä.

Koirarekisteri on otettu käyttöön 8.5.2023. Koirien haltijat ilmoittavat koirarekisteriin lainsäädännön edellyttämät tiedot. Lisäksi rekisteriin ilmoitetaan tiedot haltijanvaihdoksista ja koirien kuolemasta, katoamisesta tai maasta muutosta. Koirarekisteriä käytetään koirien hyvinvoinnin ja maahantuonnin valvontaan. Käyttäjiä ovat kunnaneläinlääkärit, aluehallintovirastot, ELY-keskukset sekä tulli. Lisäksi koirarekisteriä käyttävät rajatuin oikeuksin löytöeläintoimijat.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Vesiviljelyrekisteri on LVO:n omistaman Kaveri-järjestelmän osa. Vesiviljelyrekisteri tullaan uudistamaan lähivuosina. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vesiviljelyn pitopaikat ovat käytettävissä Vesiviljelyrekisteri -sovelluksessa. Käyttöoikeuksia haetaan Pääsynhallinnan kautta.

Tukisovellus on Ruokaviraston sovellus, joka sisältää viljelijätukien hallinnoinnin lisäksi kaikki ehdollisuuden valvonnat sekä eläinvalvontasovelluksen, johon kirjataan ELY-keskusten suorittamien otantavalvottavien eläinlajien tunnistamisen ja rekisteröinnin sekä eläintukien valvontojen havainnot.

Valvonnan viranomaisestranel eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu Ruokaviraston toimialan viranomaisten väliseen viestintään. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Työtiloja voidaan luoda myös muille kuin viranomaisille, esimerkkinä Kapula, jossa voidaan jakaa tietoa kaikille eläinlääkäreille. Pikantissa on eläintautien torjuntaa koskeva toimintaohjekansio ja eläintautiepidemioiden hallintaa varten oma työtila. Julkinen Ruokaviraston internetsivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun valvojille suunnattu materiaali on Pikantissa. Sähköisen asiointin mahdollistaminen ja kaikinpuolinen kehittäminen on tavoitteena koko eläinlääkintähuollon kentässä.

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläinten terveys ry:n (ETT) omistama ja ylläpitämä selainpohjainen sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon sopimustilojen toimenpiteet. Kansallisen eläinten terveydenhuollon puitteissa on määritelty terveydenhuollon kansalliset toimenpiteet nautatiloille. Nasevan avulla voidaan seurata tiloilla tehtyjä terveydenhuoltokäyntejä sekä terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden toteutumista. Näitä ovat maidon- ja naudanlihan tuotannossa mm. vapaus BVD:stä, salmonellasta ja pälvisilsasta, ennakoiva tautien torjunta, jäämien hallinta sekä eläinten hyvinvointi ja hyvä maidon ja lihan laatu. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

Sikava eli sikaloiden terveystuokitusrekisteri on selainpohjainen sovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Sovelluksen omistaa ja sitä ylläpitää ETT. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystuokitusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi rekisteriksi. Ratkaisu mahdollistaa sikaloiden terveystuokitusten ja luokitusmuutosten reaaliaikaisen seurannan, sikaloiden tautitilanteen ja sioille annettujen lääkkeiden sekä lääkkeiden käyttötarpeiden syiden seurannan, ketjuinformaatiotietojen välittämisen sekä tarjoaa runsaasti muuta informaatiota eri käyttäjäryhmille. Rekisterin terveystuokitustietojen perusteella teurastamot voivat suunnitella eläinkuljetukset ja teurastukset siten, että terveet siat eivät saa tartuntoja sairaista sioista.

Kunta huolehtii, että eläinlääkintähallinnon käytössä olevat tietojärjestelmät ovat tehokkaassa käytössä valvonnan apuna. Tietojärjestelmien käyttöön ja käyttöönottoon varataan riittävät resurssit ja varmistetaan niiden käytön osaaminen.

5.4 Yhteistyö ja viestintä

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä. Esimerkiksi eläinsuojeluvalvonnassa poliisin ja kunnan eläinsuojeluviranomaisen yhteistyö ja zoonoositapausten yhteydessä eläinlääkintähuollon ja terveydenhuollon yhteistyö on erittäin tärkeää. On suositeltavaa, että kaikilla tasoilla viranomaiset muodostavat toimivat yhteistyöverkostot esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia tai keskinäisiä koulutustilaisuuksia.

Aluehallintovirastoon, poliisiviranomaisiin ja terveystieteisiin ollaan yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostilla. Poliisin ja valvontaeläinlääkärin yhteistyötä on paikallistasolla kehitetty ja yhteistyö sujuu tällä hetkellä erinomaisesti. Eläintautiasioissa tiedotusvastuu on Ruokavirastolla tai läänineläinlääkärillä, joille valvontaa tekevä eläinlääkäri antaa tapausta koskevia tietoja. Normaaliajan erityistilanteita ja poikkeusoloja koskevat tiedotusohjeet ovat ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa.

5.5 Maksut

Haminan ympäristöterveydenhuollon taksa on hyväksytty lupavaliokunnassa ja se sisältää eläinlääkintähuollon maksut päivystyspuhelimien osalta. Kaupungineläinlääkärit noudattavat kunnaneläinlääkäritaksaa eläinlääkäripalveluissa. Perustoimenpiteiden hinnasto on päivitetty tammikuussa 2025. Asiakashinnat nousivat mm. arvonlisäveron (palvelut ja tarvikkeet) korotuksen yhteydessä. Päivitetty hinnasto on julkaistu Haminan kaupungin internet-sivuilla.

Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Virolahden ja Pyhtään alueella aletaan periä klinikkamaksuja tammikuussa 2026 eläinlääkintähuoltolain uudistuksen myötä. Alueella ei ole käytössä subventioita eli kunnat eivät osallistu peruseläinlääkäripalveluista ja kiireellisestä eläinlääkäriavusta kotieläimen omistajalle aiheutuneisiin kustannuksiin.

Päivystysaikana on käytössä asiakkaalle maksullinen päivystyspuhelinnumero (060014499). Puhelun hinta on 2,04e/min + pvm arkisin sekä lauantaisin, sunnuntaisin ja arkipyhinä klo 08-22. Klo 22-08 hinta on kaikkina päivinä 4,06e/min + pvm. Päivystyspuhelimien maksun on hyväksynyt ympäristölautakunta yhteistyösopimuksen hyväksynnän yhteydessä.

5.6 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan alue- ja paikallistasolla. Valvonnan suuntaamisessa pyritään riskiperusteisuuteen ottaen

kuitenkin huomioon säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana.

5.7 Hankkeet ja valvonnan painopisteet

Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa vuosille 2025-2028 on asetettu kolme kehittämisteemaa eläinten terveys ja hyvinvointi alueelle. Kehittämisteemoina ovat valmius, varautuminen ja huoltovarmuus; vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Painopisteitä on asetettu teemoille vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Lisäksi on asetettu joitain erityisiä painopistealueita. Vuonna 2025 painopisteenä on sivutuotteiden jäljitettävyys. Kunnaneläinlääkärien sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita. Toisena kunnalle osoitettuna painopisteenä on eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen. Eläinlääkärit tarkastavat rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä. Kolmantena kuntaa koskevana painopisteenä on turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta. Ruokavirasto valmistelee valtakunnallisen seurantasuunnitelman ja tautisuojausasetuksen ohjeistuksen ja kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastus- ja näytteenottokäynnit. Neljäntenä painopisteenä on siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen. Eläinlääkärit toteuttavat tarkastuskäynnit MMMa 316/2021 mukaisesti.

5.8 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimusten tekoa, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteessa on syytä suunnitella etukäteen.

Ruokavirasto toimittaa kansalliset valmiussuunnitelmat EU:n komissiolle sekä laatii yksityiskohtaiset toimintaohjeet eläinlääkäreille helposti leviävien eläintautien varalta. Aluehallintovirastojen valmiussuunnitelmat helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Ruokavirastoon tammikuun loppuun mennessä.

Läänineläinlääkäriellä on oikeus tarvittaessa määrätä kaupungineläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella, ja Ruokavirastolla on vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta. Läänineläinlääkärit päivystävät vuoden ja vuorokauden ympäri, ja päivystävän LELL:n yhteystiedot saa numerosta 029 530 4340.

Osa kaupungineläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. On

tarkoituksenmukaista, että valmiuseläinlääkärien tietotaitoa hyödynnetään eläintautitapauksissa. Valmiuseläinlääkärinä toimivat Cia Laakkonen ja Heidi Rämä.

5.8.1 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin tarttuviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläntautien vastustustoimenpiteistä vastaa yleensä kaupungineläinlääkäri, aluehallintovirasto tai Ruokavirasto, siten kuin eläntautilaissa on tarkemmin säädetty. Joidenkin lakisääteisesti vastustettavien eläntautien vastustustoimenpiteistä on säädetty eläntautilain nojalla erillissääöksin. Ilmoitettavia eläntauteja koskee velvollisuus ilmoittaa eläntaudin esiintymisestä tai epäilystä maa- ja metsätalousministeriön eläntautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antaman asetuksen (1010/2013) mukaisesti.

Kaupungineläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on kirjattu eläntautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1010/2013) 15 §:ään.

Ammattimaisella toimijalla on velvoite ryhtyä toimenpiteisiin pitopaikassa vierailevien henkilöiden tai eläinten ostajien suojaamiseksi pitopaikassa esiintyviltä zoonooseilta. Jos se on ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi välttämätöntä, aluehallintovirasto voi määrätä toimenpiteistä toimijalle annettavalla päätöksellä. (EtL 28 §)

Epäily tarttuvan eläntaudin esiintymisestä voi syntyä pääsääntöisesti kahdella tavalla, joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Kaupungineläinlääkäri arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteiden ottamisesta tekee Ruokavirasto. Epäilyn kynnyks on syytä pitää riittävän alhaisena, koska Suomen hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto. Eläintautitilanteessa aluehallintoviraston on varmistettava toimenpiteet tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi, taudin alkuperän ja levinneisyyden selvittäminen ja tapauksen jälkihoito sekä yhteistyö elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi ja uusien tartuntojen torjumiseksi.

5.8.2 Eläntautien ilmoittaminen

Eläinlääkäri on ilmoitettava vastustettavan eläntaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä. Yksityinen eläinlääkäri ilmoittaa kaupungineläinlääkärille tai aluehallintovirastolle ja kaupungineläinlääkäri ilmoittaa aluehallintovirastolle. Helposti leviävästä, vaarallisesta ja uudesta vakavasta eläntaudista on ilmoitettava välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista ja MMM:n asetuksessa 1010/2013

luetelluista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa.

Kaupungineläinlääkäri on toimitettava kuukausiyhteenvedo alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaudeista aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella toimivat virkaeläinlääkärit voivat myös toimittaa yhteisen ilmoituksen, kunhan asia käy ilmi kuukausiyhteenvedosta. Tällöin on hyvä sopia, kuka vastaa ilmoituksen koostamisesta ja lähettämisestä, niin ettei usea eläinlääkäri ilmoita samaa tautitapausta. Lainsäädännössä ei erikseen edellytetä yksityiseltä eläinlääkäriltä kuukausiyhteenvedon tekemistä. Kuukausiyhteenvedon Lisätietoja-kohdassa on syytä ilmoittaa, jos tutkimustulos on saatu muusta laboratorion kuin Ruokavirastosta, esimerkiksi ulkomaisesta laboratorion.

Mikäli kaupungineläinlääkäri epäilee vastustettavaa tai helposti leviävää eläintautia, hän ilmoittaa siitä aluehallintoviraston läänineläinlääkärille, päivystysaikana vastaavasti päivystävälle aluehallinnon eläinlääkärille. Haminan, Virolahden ja Miehikkälän epidemiatyöryhmässä eläinlääkintähuoltoa edustaa Virolahden kaupungineläinlääkäri. Eläintautiepäilyissä kaupungineläinlääkäri toimii aluehallintoviraston tai Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti ja ilmoittaa epäilyistä myös muille alueen eläinlääkäreille. Tietyissä tapauksissa ilmoitetaan myös epidemiaselvitystyöryhmiin kuuluville tartuntatautihoitajille ja/tai -lääkäreille. Koska yhteistoiminta-alueella työskentelee 5 praktikkoeläinlääkärää, ei välttämättömien tehtävien hoito poikkeustilanteissa muodostu ongelmaksi. Eläintauteja koskeviin koulutuksiin alueen virkaeläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. Jokainen eläinlääkäri tekee kuukausi-ilmoituksen muista kuin tarttuvista eläintaudeista aluehallintovirastoon. Päivystävän läänineläinlääkäriin saa virka-ajan ulkopuolella tietää numerosta 029 530 4340.

Yksityiskohtaiset ohjeet eläintautitutkimuksien näytteenotosta ja lähetysohjeista löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta (www.ruokavirasto.fi).

5.9 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Eläintautilain 441/2013 mukaan terveystarkastusohjelmat jaotellaan pakolliseen ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen. Kunnaneläinlääkäri on tehtävä pitopaikoissa, joita pakollinen terveystarkastus koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksenmukaisin väliajoin tarkastuksia, näytteidenottoa tai näytteidenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastuksesta tai eläinmäärästä. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sitoutuneen toimijan voi teettää eläimille säännöllisiä terveystarkastuksia ja näytteenottoa.

Voimassa olevia pakollisia terveystarkastusohjelmia:

- kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellatarkastus
- kalojen virustautitarkastus

Vapaaehtoisia terveystarkastusohjelmia:

- lampaiden ja vuohien maedi-visna- sekä scrapie -tarkastusohjelmat

- tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta
- kalojen BKD-tauti

Terveysvalvontaan liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystilasta. Pitopaikkojen on erikseen liitettävä vapaaehtoiseen terveystilastukseen aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa vapaaehtoiseen terveystilastukseen kuuluvalla pitopaikalla terveystilastusta koskevan päätöksen. Pakolliseen terveystilastukseen kuuluvilla pitopaikoilla ei anneta terveystilastusta.

Kunta sisällyttää omaan suunnitelmaansa pitopaikkojen terveystilastukseen liittyvät tilakäynnit ja suunnittelee niiden toteutuksen. Salmonellavalvontaohjelman osalta kunta seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säästöjen mukaisuutta ja hallinnoi parvissa toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii omalta osaltaan pakolliseen terveystilastukseen liittyvien tilakäyntien toteutumisesta. Kunta välittää terveystilastuksesta saadut tiedot aluehallintovirastolle.

Terveystilastuksen tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti. Toimija vastaa vapaaehtoisen terveystilastuksen kustannuksista.

Kaupungineläinlääkäri ottaa valvontakäynneillään viranomaisnäytteet ja laatii kirjallisen tarkastuskertomuksen. Tilallinen on itse vastuussa ohjelman mukaisesta näytteenotosta ja kaupungineläinlääkäriin kutsumisesta paikalle. Tarvittaessa kunkin kunnan kaupungineläinlääkäri vastaa vapaaehtoisten terveystilastusohjelmien näytteenotoista.

Valvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään eläinlääkärinvastaanotolla. Jos terveystilastusohjelmaa ei pitopaikassa ole noudatettu säästöjen mukaan, antaa kunnaneläinlääkäri määräyksen puutteiden korjaamiseksi. Yhteenveto vuosittaisista terveystilastusohjelmien suoritteista raportoidaan vuosittain aluehallintovirastolle.

5.9.1 Vesiviljelylaitosten terveystilastus

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Lisäksi Ahvenanmaalla on VHS:n hävitysohjelma, osassa sisämaata BKD:n hävitysohjelma ja tietyillä laitoksilla vapaaehtoinen BKD-terveystilastus, joiden mukaan tarkastukset ja näytteenotto hoidetaan. *Gyrodactylus salaris* -loisen osalta tarkastuskäyntejä ei tehdä ja näytteenoton hoitaa Ruokavirasto suoraan kalastajien ja laitosten kanssa. Ohjelmat voivat muuttua esim. muuttuneen tautitilanteen takia tai jos valvottavien tautien listalle tulee uusia tauteja.

Ruokavirasto lähettää aluehallintovirastoihin vuosittain erillisen ohjeen kyseisen vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisäätöisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. n vuosittaisessa ohjeessa luokitellaan laitokset riskiluokkiin laitostyyppin mukaisesti ja ohjeistetaan valvonnan perustaso tietyn tyyppisille laitoksille. Aluehallintovirasto huomioi paikalliset olosuhteet laitosten luokituksessa. Kaupungineläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton aluehallintoviraston määräämällä tavalla. Tarkastusten yhteydessä havainnoidaan laitoksen riskejä saada tai levittää eläintauteja ja nämä riskit raportoidaan

aluehallintovirastolle tarkastuskertomuksessa. Jos alueella on vesiviljelylaitoksia, tulee kunnan huolehtia, että alueella on virkaeläinlääkäri, joka on perehtynyt vesiviljelylaitosten toimintaan.

Tarkastusten tarkoituksena on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- tai raputautien oireita. Olennainen osa tarkastusta on kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen. Laitosten omavalvonta tarkastetaan ja sitä pyritään kehittämään yhdessä toimijoiden kanssa. Tarkoituksena on myös motivoida eläinlääkäreitä tehokkaampaan kalanviljelylaitosten valvontaan paremman tietämyksen avulla (huomioitava täydennyskoulutussuunnitelmissa).

Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kaupungineläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Virolahden kunnan alueella on 6 verkkoallaskasvattamoja sekä yksi kalankasvatuslaitos. Verkkoallaskasvattamot sijaitsevat merialueella alle 5 kilometrin päässä perkaamosta, mikä lisää laitoksen riskiä saada tai levittää tauteja.

Kalankasvattamot tarkastetaan ja kasvattamoista otetaan näytteet valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Alueen ruokakalalaitoksista otetaan vuosittain vierasainenäytteitä Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Näytteet ottaa valvontaeläinlääkäri, joka ei vastaa kalojen terveydenhuollosta. VHS tutkitaan merialueen ruokakalalaitoksista joka toinen vuosi. Alueelta ei ole viety eikä tuotu eläviä kaloja tai mätiä ulkomaille.

Eläinlääkäri tarkastaa laitoksen tarkastuksella omavalvonnan kuvauksen. Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kaupungineläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Eläinlääkäreiden koulutukseen varataan 1 työpäivä.

Paikalliset vesiviljelyalueen riskit ovat mahdolliset onnettomuudet öljynkuljetuksessa, teollisuuden ja asutuksen päästöt merialueella sekä VHS:n (kalojen tarttuva verenvuotoseptikemia) leviäminen merialueella.

5.9.2 Kyyhkyslakat

Kyyhkyslakoissa, joista lähetetään kyyhkysiä kilpailuihin tai näyttelyihin, on kaikki lakassa pidettävät kyyhkyseläimet rokotettava vuosittain newcastlentaudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kaupungineläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä läänineläinlääkärille. Viesti- näyttely- ja koristekyyhkyjen tulee olla rekisteröityjä.

Eläintautivalmiuden ylläpitämiseksi rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen tulee olla kunnan valvontaviranomaisten tiedossa. Toiminta-alueella ei ole tällä hetkellä kyyhkyslakkoja.

5.9.3 Muu tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan esim. lintuinfluenssan varalta. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu

EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Tällä hetkellä Haminan, Miehikkälän ja Virolahden alueella seurantanäytteitä ottavat eläinlääkärit omilta praktiikka-alueiltaan. Näytteenoton suorittava eläinlääkäri vastaa näytteenotosta sekä tietojen arkistoinnista ja toimittaa tiedot aluehallintovirastoon.

5.9.4 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy hakemuksesta nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät sekä sperman keräysasemille toimitettavien eläinten karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset.

Kaupungineläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimuksia ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Eviralle vuosittain. Toiminta-alueella ei ole ko. valvontatehtäviä.

5.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotealan laitokset, joissa sivutuotteita koskevat toimet aiheuttavat merkittävän riskin eläinten ja ihmisten terveydelle, tulee hyväksyä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnassa tapahtuvaa merkittävää muutosta. Hyväksyntä vaatii paikan päällä tehtävän tarkastuksen ennen hyväksymistä. Tarkemmat ohjeet ja lomakkeet löytyvät Ruokavirasto internetsivuilta. Sivutuotelaitosten valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan poltto- ja rinnakkaispolttolaitokset (polttavat kokonaisia eläinraatoja), lantaa polttavat laitokset (jotka sijaitsevat eläintilalla), varastointilaitokset (varastoivat kerättyjä johdettuja (käsiteltynä) sivutuotteita ennen niiden kuljettamista hävitettäväksi polttamalla, toimittamista hyväksytylle kaatopaikalle tai käytettäväksi polttoaineena) ja väliasteenlaitokset (Varastoivat kerättyjä käsittelemättömiä sivutuotteita tai suorittavat niille niin sanotun väliasteen toimia kuten pakastamista, suolausta tai paloittelua ennen niiden toimittamista lopulliseen määräpaikkaansa.).

Ruokavirasto hyväksyy luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitokset, lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset, kompostointilaitokset, biokaasulaitokset, varastointilaitokset ja hygienisointiyksiköt.

Osa sivutuotealan toiminnoista ei vaadi hyväksyntää, mutta ne tulee rekisteröidä. Rekisteröinti ei välttämättä vaadi tarkastusta ennen rekisteröintiä, mutta tarkastus voidaan tehdä rekisteröinnin yhteydessä, mikäli viranomaisen katsoo sen olevan tarpeellista. Kunnaneläinlääkärit rekisteröivät toimialueellaan keräyskeskukset, tilarehustamot, tekniset laitokset, teknisten tuotteiden varastointilaitokset, sivutuotteita eläintarhaeläinten, kalansyötiksi kasvatettavien matojen ja toukkien sekä muiden matelijoiden ja petolintujen kuin eläintarhaeläinten ruokintaan käyttävät

toimijat sekä luonnonvaraisena elävien eläinten haaskaruokintapaikasta vastuussa olevat toimijat ns. haaskatoimijat.

Hamina, Miehikkälä, Virolahti, Kotka ja Pyhtää kuuluvat nautojen, lampaiden, vuohien ja biisonien raatojen keräilyalueeseen. Keräilyalueella edellä mainittujen eläinten raatojen hautaaminen on kielletty.

MMM:n asetuksen 1192/2011 mukaan sioista ja märehijöistä saatavia kotiteurastuksen sivutuotteita ei saa hävittää hautaamalla eläinlajikohtaisilla raatokeräilyalueilla vaan ne tulee toimittaa Honkajoki Oy:n hyväksytyyn käsittelylaitokseen.

Hamina, Miehikkälä, Virolahti, Kotka ja Pyhtää kuuluvat sikojen ja siipikarjan raatojen keräilyalueelle. Sikojen ja siipikarjan raatoja ei saa haudata keräilyalueella. Tämä koskee kaiken ikäisiä kuolleita eläimiä. Raadot on toimitettava hyväksytyyn käsittelylaitokseen tai hävitettävä ne polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa. Kuolleena syntyneet porsaas voidaan kuitenkin haudata koko Suomen alueella. Alle 20 linnun pitopaikkojen raatojen hävittämisen osalta koko Suomi on syrjäistä aluetta, linnut voi haudata.

Hevoset voidaan hävittää hautaamalla. Hautaamisen tulee tapahtua annettujen ohjeiden mukaisesti. Hautaaminen ei saa aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, eikä ruhoa saa haudata pohjavesialueelle. Eläinten omistajan olisi hyvä olla yhteydessä kaupungineläinlääkäriin ja kunnan ympäristösuojelusihteeriin, jotka antavat lisätietoja hautaamisesta ja mm. kunnan alueella sijaitsevista pohjavesialueista.

Alueella on yksi kaupungineläinlääkäriin hyväksymä sivutuoteasetuksen mukainen rekisteröity lemmikkieläinten pienpolttolaitos, yksi tuhkaamo, yksi tilarehustamo ja yksi lemmikkieläinten ruokia valmistava laitos. Laitos tarkastetaan valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Kuolleet lemmikkieläimet voidaan myös haudata. Hautaaminen ei saa aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Lisäksi on otettava huomioon ympäristö- ja terveydensuojelulainsäädäntö.

Haminan kaupunginalueella on lemmikkieläinten hautausmaa, Pampyölissä, Harun tienvarrella. Hautapaikan lunastus ja maksu suoritetaan Haminan kaupungin asiakaspalvelupisteeseen Puistokatu 6.

5.10.1 Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö

Haaskanpito on toimintaa, jolla eläimiä houkutellaan ravinnon avulla ruokintapaikalle ja jonka tarkoituksena on valokuvata, katsella tai metsästä eläimiä. Haaskaa voidaan pitää myös yksinomaan eläinten ruokintatarkoituksessa, esimerkiksi uhanalaisten petolintujen kohdalla.

Haaskanpitäjiä voivat olla yksittäiset toimijat, jotka käyttävät haaska-aineena omia kuolleita tuotantoeläimiään tai luontokuvaajat ja luontomatkoiluyrittäjät, jotka hankkivat haaska-aineen maataloilta tai elintarvikealan laitoksista.

Tiettyjen sivutuoteasetuksen mukaisten luokkaan 2 ja 3 kuuluvien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan on sallittua, mikäli se ei aiheuta terveyshaaitta, eläintautien leviämisen vaaraa eikä ympäristön pilaantumista.

Haaskaruokintaan voidaan käyttää

- sian, poron, hevosen, siipikarjan raatoja
- kasvatettua kalaa
- hirvien ja muiden luonnonvaraisten eläinten raatoja ja teurassivutuotteita
- teurastus- ja leikkaamosivutuotteita
- kalatuotteiden käsittelystä syntyneitä sivutuotteita

Haaskaruokinnassa on kiellettyä käyttää

- nautojen, lampaiden ja vuohien raatoja
- turkiseläinten raatoja
- sellaisten eläinten raatoja, jotka on lopetettu tai jotka ovat kuolleet ihmisiin tai eläimiin tarttuva taudin tai taudin epäilyn vuoksi. Haaskaksi ei myöskään saa viedä ainesta, jonka käyttöä on joltain osin rajoitettu eläintaudin vuoksi.
- sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen eläimen kuolemaa

Kolarihirviin, hirvenmetsästyksen teurassivutuotteisiin, muiden luonnonvaraisten eläinten raatoihin ja luonnonkalaan ei sovelleta sivutuoteasetusta ja niiden haaskakäyttö on sallittua, mikäli niiden ei epäillä sairastava jotakin ihmisiin tai eläimiin tarttuvaa tautia.

Vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Viime kädessä he vastaavat siitä, ettei luonnonvaraisten eläinten ravinnoksi päädy ainesta, joka aiheuttaa vaaran eläinten tai ihmisten terveydelle. Edellä mainittujen tahojen vastuulla on myös, ettei haaskakäyttöön päädy sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen kuin eläin on kuollut tai lopetettu.

Haaskanpitoon on saatava lupa maanomistajalta. Haaskanpitoa säätelevät myös monet muut lait ja asetukset kuten jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki, joiden tunteminen ja noudattaminen on edellytyksenä haaskatoiminnalle.

Eläintenpitäjärekisterin osana toimivaan haaskapaikkarekisteriin rekisteröidään haaskatoiminnan aloitusilmoitukset. Toimija jättää täyttämänsä ilmoituslomakkeen kaupungineläinlääkärille, joka syöttää tiedot välittömästi haaskapaikkarekisteriin. Haaskapaikalle annetaan virallinen tunnus. Mikäli kaupungineläinlääkäri ei pysty

suorittamaan rekisteröintiä, ilmoitus toimitetaan aluehallintovirastoon, jossa tiedot syötetään rekisteriin.

Mikäli toiminnassa tapahtuu vuoden aikana oleellisia muutoksia tai toiminta lopetetaan, on siitä tehtävä ilmoitus vähintään 30 vuorokauden kuluttua tapahtumasta.

Kun tuotantoeläimistä peräisin olevaa ainesta viedään haaskapaikalle, on toimijan tehtävä jokaisesta vientikerrasta käyttöilmoitus. Ilmoitus tehdään kaupungineläinlääkärille, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin. Mikäli haaskapaikka sijaitsee toisen kunnan alueella, on myös tämän käyttökunnan kaupungineläinlääkärille toimitettava käyttöilmoitus. Ilmoituksen voi tehdä käyttämällä nettisivuilta löytyvällä mallipohjaa. Ilmoituksen jättötavasta voi sopia kaupungineläinlääkärin kanssa. Ilmoitusmenettely on kuitenkin hoidettava siten, että kaupungineläinlääkärin, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin, on pystyttävä tarvittaessa tarkastamaan sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Käyttökunnan kaupungineläinlääkärin tulee kieltää sivutuotteiden käyttö, mikäli aineksessa on tautiriski tai lääkejäämiä. Kaupungineläinlääkärit pitävät luetteloita saamistaan ilmoituksista ja ilmoittavat niistä läänineläinlääkärille säädetyllä tavalla.

Maatilan, joka käyttää itse tai luovuttaa tilalla kuolleita eläimiä haaskakäyttöön, on pidettävä kirjaa haaskaksi käytetyistä eläimistä. Kirjanpidosta on käytävä ilmi haaskakäyttöön päätyneiden lääkittyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Valvovalle viranomaiselle on pyydettäessä esitettävä kirjanpito.

Mikäli maatila luovuttaa tilalla kuolleita tai lopetettuja eläimiä haaskan pitäjälle, on tilan annettava raadon mukana kirjallisesti tieto lääkittyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Haaskan pitäjä liittää edellä mainitun dokumentin kirjanpitoonsa, josta se on muun kirjanpidon kanssa viranomaisen tarkastettavissa.

Mikäli eläinlääkärille tulee ilmoitus kielletystä haaska-aineksesta esim. vasikka, toimijaa kielletään käyttämästä ko. ainesta haaskana. Haaskanpitopaikka voidaan myös tarvittaessa tarkastaa ja jos lakia on rikottu ilmoitetaan asiasta myös poliisille.

5.10.2 Tarkastustavoite

Hygieenikkoeläinlääkäri valvoo hyväksytyjen elintarvikehuoneistoja sekä tekee maitohygieniatarkastuksia valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti. Tarkastuskäynnit, yhteydenotot ym. kirjataan vati-järjestelmään.

5.10.3 Menettelyt säädösten rikkomisista

Säädösten mukaista toimintaa valvotaan lähinnä epäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Kaupungineläinlääkärit tekevät tarkastuksen, mikäli luvattomista sivutuotteiden hävittämisestä tai hautaamisesta tulee ilmoituksia ja tarvittaessa ilmoittaa asiasta eteenpäin poliisille, jos hävittämisessä tai hautaamisessa on rikottu lakia.

5.11 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, haaskaruokintapaikkojen, siipikarjan (ml. fasaanit, viiriäiset, kyyhkyt jne.), mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat) ja hirvieläinten (pl. porot) pitäjiä on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröidyttävä eläintenpitäjäksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Vesiviljelyeläinten pitäjiä on rekisteröidyttävä oman alueensa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Samassa yhteydessä eläintenpitäjä rekisteröi pitopaikan kyseiselle eläinlajille.

Nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä sekä siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta on annettu eläinlajikohtaiset ohjeet. Eläinten rekisteröimisellä ja merkitsemisellä pyritään siihen, että eläimestä peräisin olevaa elintarviketta voidaan seurata sen alusta alkaen päätyen ruokapöytään. Tällä pyritään siihen, että elintarvikkeeksi käytettävä aines olisi mahdollisimman turvallista.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, lammas- ja vuohitiloille. Merkitsemistä ja rekisteröintiä valvovat ELY-keskusten tarkastajat, tarkastuseläinlääkärit sekä kunnaneläinlääkärit, jotka raportoivat aluehallintoviraston läänineläinlääkärille.

Mikäli eläinlääkäri toteaa tuotantotilalla, ettei nautaeläimillä tai lampailla ole korvamerkkejä, tulee hänen neuvoa tilan omistajaa merkitsemään eläimet. Mikäli eläinlääkäri toteaa, ettei eläimiä ole merkitty kehotuksesta huolimatta, eläinlääkäri ilmoittaa asiasta läänineläinlääkärille.

5.12 Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Kolmansista maista eli Euroopan unionin kuulumattomista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus.

5.12.1 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakaupan ja viennin valvonnassa toimitaan MMM:n asetuksen 977/2006 mukaisesti.

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kaupungineläinlääkärille. Kunnassa kirjataan nämä ilmoitukset sekä huomioidaan erityisesti, mitkä eläinlajit tai tuotteet ovat kyseessä ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientiä.

5.12.2 Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää kaupungineläinlääkäriin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Kaikki Suomeen saapuneet märehitijät ja siat tarkastetaan Eviran ohjeiden mukaisesti kahden arkipäivän sisällä saapumisesta ja eläimiltä otetaan verinäytteet. Muiden erien osalta suositellaan tarkastamaan uusien toimijoiden osalta ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Kunkin toimijan osalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa. Kunnaneläinlääkäri voi seurata saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tehdä saapuneiden erien tarkastuksia myös ilman aluehallintoviraston kehoitusta. Virkaeläinlääkäriin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä.

Kaikki tehdyt sisämarkkinatuonnin tarkastukset raportoidaan täyttämällä valvontaosio TRACES-järjestelmään. Valvontaosioon kirjataan tieto siitä, täyttääkö saapunut erä lainsäädännön eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Jos erä ei ole hyväksyttävissä, niin silloin kirjataan erikseen tieto havaituista puutteista, esimerkiksi, jos terveystodistuksessa on virheitä sekä mahdolliset tehdyt toimenpiteet. Valvontaosio täytetään, vaikka puutteita ei olisikaan ja siinäkin tapauksessa, että erälle on tehty pelkkä asiakirjatarkastus. Saapuneiden sivutuote-erien osalta täytetään valvontaosio kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES-järjestelmään, kun kaupungineläinlääkäri on ensin varmistunut, että erät ovat saapuneet laitokseen. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkäriin valvonnassa (esim. teurastamo) tai kyseessä on eläville eläimille rajatarkastusasemalla tehtävä poistumistarkastus EU:n ulkopuoliseen maahan, valvontaosio täytetään TRACES-järjestelmään kaikista eristä. Tarkastuksessa varmistetaan huolellisesti, että erä, sen tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset.

Kaikilla kaupungineläinlääkäreillä on TRACES-oikeudet.

5.12.3 Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kaupungineläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista (poikkeuksena erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri). Kaupungineläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä.

Toimija on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot vientiä varten eläinlääkärille ja vastaa antamistaan tiedoista. Toimenpiteet tehdään toimijan kustannuksella. Vuosittain on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää eläintautilain 65 § mukaisesti vientiluetteloita.

5.12.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kaupungineläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos vietävien eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä käytettävä eläinlääkintätodistus voidaan tehdä tämän

sopimuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinlääkintätodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta joko suoraan tai kohdemaassa toimivan tuojan avustuksella. Ruokavirasto laatii eläinlääkintätodistusten mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkejä vietäessä myös kaupungineläinlääkäri voi laatia todistuksen viejän selvittämien ehtojen pohjalta. Todistukset tulisi toimittaa Ruokavirastoon (vientielaintuotteet@ruokavirasto.fi), jotta ne saataisiin tarvittaessa todistuksia myöntävien virkaeläinlääkäreiden ja muiden viejien tietoon.

Vain kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri voi myöntää eläinlääkintätodistuksia sekä tilata turvapaperille painettuja todistuksia Ruokavirastosta. Viennissä noudatetaan MMMa 832/2013, jossa säädetty mm. vientitarkastuksen suorittamisesta, todistuksesta ja sen myöntämiseen liittyvistä menettelyistä. Todistuksen myöntäneen virkaeläinlääkäri on säilytettävä myöntämiensä vientitodistusten jäljennöksiä 3 vuoden ajan. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä.

5.12.5 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Virkaeläinlääkäri voi pyynnöstä, epäilystä tai omasta aloitteestaan tehdä eläintautilain 90 §mukaisen tarkastuksen eläimelle, jonka epäillään tulleen Suomeen ilman, että vaaditut ehdot täytyvät. Tarkastus voidaan suorittaa joko vastaanotolla tai eläimen pitopaikassa.

Päätöksen eläimelle tehtävistä toimenpiteistä tekee Ruokavirasto, mikäli eläin on lähtöisin EU:n ulkopuolisesta maasta ja Aluehallintovirasto, mikäli eläin on lähtöisin EU:n jäsenvaltiosta, Norjasta tai Sveitsistä. Mikäli eläin tulee kolmannesta maasta esimerkiksi Viron kautta, asiaa käsitellään kolmasmaatuontina. Eläimen alkuperä on ratkaiseva.

Mikäli tuontieläimellä on vastustettaviin tarttuviin tauteihin viittaavia oireita, ovat ilmoitusmenettely ja toimenpiteet aina eläintautilain mukaisesti sekä kolmasmaa- että EU-sisämarkkinasiirroissa. Eläintautiepäilyissä on tehtävä ilmoitus Aluehallintovirastoon myös kolmasmaatuontitapauksissa. Ruokaviraston sähköpostiosoite, johon paperit toimitetaan on raja.virkaposti(@)ruokavirasto.fi.

5.13 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua kaikissa olosuhteissa.

Haminan, Virolahden, Miehikkälän, Kotka ja Pyhtää alueella eläinten hyvinvointia valvovat valvontaeläinlääkärit ja tarvittaessa kaupungineläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärien poissa ollessa valvontatehtäviä hoitavat kaupungineläinlääkärit ja poliisi. Ylimpänä valvovana viranomaisena eläinsuojelu- ja eläinkuljetuksissa toimii aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Valvontaeläinlääkärit sekä heidän ollessa estynyt, kaupungineläinlääkärit suorittavat eläinsuojelutarkastuksia ilmoitusten ja epäilyjen perusteella. Hankalissa tapauksissa tai esteettömyystapauksissa pyydetään apua läänineläinlääkäreiltä.

Tarkastuksilla havaituille epäkohdille annetaan yleensä aina määräaika, minkä aikana asianomaista pyydetään korjaamaan epäkohdat. Eläinsuojelullisten kiireellisten syiden, eläinsuojelulain 44 §:n mukaisesti, tarvittaessa voidaan ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin. Tällöin eläin sijoitetaan väliaikaishoitoon tai sille järjestetään hoitaja ja huolehditaan eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömistä asioista. Mikäli tämä ei ole mahdollista voidaan eläin joko myydä, lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi.

Tarkastuskäynneistä tehdään tarkastuspöytäkirja. Tarkastuspöytäkirja jaetaan asianomaiselle, tarkastuksen tekijälle, aluehallintoviraston eläinlääkärille sekä tapauskohtaisesti poliisille. Pöytäkirjat säilytetään Haminan vastaanotolla valvontaeläinlääkärin huoneessa sekä tallennetaan Kotka-Pyhtää alueen kanssa yhteiselle verkkoasemalle ”Eläinsuojelu”.

Valvontaeläinlääkärin isäntäkuntana toimii Hamina ja valvonta-alueena on Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka ja Pyhtää.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden alueella on sopimus löytöeläinten hoidosta Etelä-Kymenlaakson eläinsuojeluyhdistys ry:n kanssa, joka sijaitsee Kotkassa.

5.13.1 Luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat, lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat sekä paikat joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Alueella tehdään luvan- ja ilmoituksen varaisen toiminnan tarkastuksia noin 20-30 tarkastusta vuodessa.

Elävien eläinten maantie-, rautatie, meri-, sisävesi- ja ilmakuljetuksia valvotaan eläintenkuljetuslain (laki eläinten kuljetuksista 1429/2006) ja eläinkuljetusasetuksen mukaisesti (Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005). Eläimiä pyritään suojelemaan kuljetuksen aikana ja sen yhteydessä vahingoittumiselta, sairastumiselta, kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä.

Kaupungineläinlääkärillä on oikeus tarvittaessa tarkastaa kuljetus. Kaupallinen kuljetus on sallittua vain aluehallintoviraston luvalla. Tällöin kuljetuksia valvovat aluehallintoviraston eläinlääkärit ja heidän määräyksestään tarvittaessa myös kaupungineläinlääkärit.

Tarkastuksissa havaitut laiminlyönnit pyritään ilmoittamaan mahdollisimman pian aluehallintovirastoon. Tarkastuspöytäkirjat eläinsuojelullisista tarkastuksista lähetetään raportit tavallisesti saman viikon aikana, kun tarkastus on suoritettu.

5.13.2 Teurastamot ja pienteurastamot

Toiminta-alueella ei ole teurastamoja eikä pienteurastamoja.

5.13.3 Tukivalvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamisen ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä. Aluehallintoviraston vastuulla on täydentävien ehtojen valvonta esim. elintarvikkeiden alkutuotannon valvonnasta, eläintautien valvonnassa ja eläinten hyvinvoinnin valvonnassa. Valvontaa tehdään otantatiloilla ja laajennuksina mahdollisiin ilmiäntoihin perustuvien tarkastusten perusteella sekä mm. seuraavista valvonnoista: EU-eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniatarkastukset, salmonellavalvonta. Aluehallintovirasto voi laajentaa tarkastuksen koskemaan täydentäviä ehtoja kunnan viranomaisen valvonnan yhteydessä tekemien huomioiden perusteella. Aluehallintoviraston tulee saada viranomaisten perustarkastusten pöytäkirjat kuukauden sisällä tarkastuksesta. Mikäli kyseessä on kriittinen tilanne, voidaan asia ilmoittaa etukäteen jo puhelimitse aluehallintoviraston eläinlääkärille. Kunnan viranomaisten on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Valvonnat on tehtävä vuosittaisten valvontaohjeiden mukaan. Valvontaa tekevien eläinlääkäreiden jatkuvasta kouluttamisesta on huolehdittava.

5.14 Peruseläinlääkäripalvelut

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella eläinlääkintähuolto tarjoaa peruseläinlääkäripalveluita arkisin virka-aikaan asukkaidensa kotieläimille ja yhteisöjen kotieläimille, joiden kotipaikka on sen alueella. Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Laki ei kuitenkaan estä tarjoamista palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille tai yhteisöille, jos resursseja on riittävästi, eivätkä ulkopuolisille annetut palvelut heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Arkipäivisin hyötyeläimiä varten kunta järjestää virka-aikana eläinlääkärin käynnin alueellaan pidettävien hyötyeläinten pitopaikassa. Hyötyeläimillä tarkoitetaan alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet (matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskouluissa pidettävät hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoirat sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat ammattimaisen toiminnan jatkumisen takaamiseksi pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä). Hyötyeläimiä eivät lain perustelujen mukaan ole seura-, harrastus- tai kilpailutoiminnassa käytettävät eläimet.

Kaupungineläinlääkäri vastaa myös peruseläinlääkäripalvelujen osalta eläinsuojelullisista syistä lopetettavien koti- ja luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta.

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on esimerkiksi kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon.

Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset sekä hoidot kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Niihin kuuluvat myös mm rokotukset eri eläinlajeille, loishäädöt, kissojen ja koirien kastraatiot sekä märehitijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot jne.

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

5.14.1 Puhelinneuvonta

Ajanvaraus on arkisin klo 8-9. Haminassa avustaja vastaa yleensä ajanvarausaikaan ajanvarauspuhelimeen, Pyhtäällä ja Virolahdella eläinlääkäri ja klo 9 jälkeen eläinlääkärit keskittyvät potilastyöhön. Klo 9.00-15.00 ajanvarausnumeron vastaajaan voi jättää viestin, jos eläin sairastuu akuutisti. Viestin jättäjään ollaan yhteydessä toimenpiteestä vapautumisen jälkeen.

Päivystysaikaan arkisin klo 15.00-8.00 ja viikonloppuisin alueen päivystävän eläinlääkärin tavoittaa numerosta 0600 144 99. Päivystys on sellaisia akuutteja hätätapauksia varten, joiden hoito ei voi odottaa seuraavaan arkipäivään. Päivystyspuhelut ovat maksullisia.

5.14.2 Sairaanhoito

Uudessa 1.1.2026 voimaan tulevassa eläinlääkintähuoltolaissa kunnan vastuulle on säädetty yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut. Muut palvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin, kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden sekä muiden eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi.

- Sairaana eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
- Sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa, ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
- Perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin elintarviketuotantoon tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä

sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon.

- Synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
- Eläimen lopetus

Pieneläimiä ohjautuu toimialueella ja lähiseudulla toimiville pieneläinasemille sekä erikoissairaanhoidon tarvitsemissa tapauksissa sekä päivystysaikaan Kouvolan eläinsairaalaan tai Helsingin alueen eläinsairaaloihin. Yliopistollinen eläinsairaala Helsingissä ottaa vastaan lähetepotilaita, mutta päivystävät yksityiset vastaanotot (esim. eläinsairaala Aisti ja Evidensia Tammisto, molemmat Vantaalla) ottavat potilaita vastaan myös ilman lähetettä.

Leikkaushoitoa tai vaativaa jatkohoitoa tarvitsevat tuotantoeläimet voidaan lähettää Mäntsälään Saaren Klinikalle. Lähialueella toimii useampia hevostukikoita (Kouvola, Porvoo, Hyvinkää, Helsinki).

5.14.3 Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämiseksi. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastrootit sekä koirien kastrootit ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäädöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Kunnan velvollisuus ei kuitenkaan ole järjestää eläinlääkäriä praktiikkatehtäviin, joissa vaaditaan erityispätevyyttä tai -koulutusta. Eläinlääkärin järjestäminen nautojen, sikojen tai hevosten keinosiemennysasemille tai eläinten kuntouttamiseen tähtääviin yrityksiin ei myöskään kuulu kunnalta vaadittavan peruseläinlääkintähuollon piiriin. Lemmikkieläinten keinosiemennystoiminta ei sisälly lakisääteiseen peruseläinlääkäripalveluun.

5.14.4 Eläinten lopetus

Kotieläinten ja vastaanotolle tuotujen luonnoneläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa AVI:lta eläinlääkintähuollon määrärahasta.

5.14.5 Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten sisältyy peruseläinlääkäripalveluun.

5.14.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan

terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveys- ja eläinhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana on pidettävä, että terveys- ja eläinhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveys- ja eläinhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveys- ja eläinhuolto-ohjelma. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloilla tarkoitettu Naseva sekä sikatiloille Sikava. Tuotantoeläinten terveys- ja eläinhuoltosopimusten määrä on esitetty liitteessä 1.

Terveys- ja eläinhuoltopalvelujen kysyntä ei tule tulevaisuudessa suuresti kasvamaan tilojen lukumäärän vähetessä. Terveys- ja eläinhuoltoa on kehitetty nautojen ja sikojen lisäksi myös muille kotieläimille kuten siipikarjalle, poroille, lampaille, turkiseläimille ja kaloille. Näille ei kuitenkaan toistaiseksi ole olemassa valtakunnallisia terveys- ja eläinhuolto-ohjelmia ja seurantajärjestelmiä. Myös hevosten terveys- ja eläinhuoltoa ollaan kehittämässä. Kunta voi halutessaan huomioida paikallisen elinkeinorakenteen ja järjestää tarpeen mukaan terveys- ja eläinhuollon palveluja eri kotieläimille.

5.14.7 Terveys- ja eläinhuoltopalvelujen kysyntä

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveys- ja eläinhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveys- ja eläinhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovitussa laajuudessa. Hyvinvointitukea saa noin joka kolmas nautatila. Olemalla mukana terveys- ja eläinhuollossa tilat pystyvät myös helpommin hoitamaan alkutuotantoasetuksen (1368/2011) edellyttämän ketjuinformaatiovaatimuksen. Tämän mukaan tuottajan on ennen eläinten teurastamolle lähettämistä toimitettava tiedot muun muassa eläinten lääkitsemisestä ja elintarviketurvallisuuteen vaikuttavien eläinten sairauksien esiintyvyydestä tilalla. Suurin osa teurastamoista edellyttää tämän ilmoituksen tekemistä sähköisen seurantajärjestelmän (Sikava tai Naseva) avulla.

Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveys- ja eläinhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puiteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveys- ja eläinhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveys- ja eläinhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveys- ja eläinhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveys- ja eläinhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveys- ja eläinhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein. Terveys- ja eläinhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveys- ja eläinhuollon tilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveys- ja eläinhuoltokäynnillä käydään läpi terveys- ja eläinhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi. Eläinterveys- ja eläinhuollon saatavuus on kotieläintilan

tulonmuodostuksessa usein ratkaisevan tärkeää jo tuotehintojen ja maataloustuen vuoksi. Tärkein syy terveydenhuoltopalvelujen kysynnälle on kuitenkin se, että tuottaja haluaa terveydenhuoltoon perehtyneen eläinlääkärin asiantuntijaksi karjakohtaisten ratkaisujen tekoon päämääränä tilan taloudellisen tuloksen paraneminen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisääntymisen kautta. Naseva- ja Sikavajärjestelmiä ollaan voimakkaasti kehittämässä tuotannollisen terveydenhuollon suuntaan. Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin. Tämä tulisi huomioida niissä kunnissa, joissa on keskittynyttä siipikarjan tuotantoa.

5.14.8 Terveydenhuoltotyön resurssitarve

Sikalat ovat kuuluneet Sikavaan noin 90-prosenttisesti jo lähes vuosikymmenen. Nautatilojen lukumäärä Nasevassa on viime vuosina kaksinkertaistunut vuoden tai parin välein ja on nyt selvästi yli puolet tiloista. Sekä nähtävissä oleva kehityskulku että elintarviketeollisuuden, viljelijäjärjestöjen ja valtionhallinnon yhdessä asettamat tavoitteet ennakoivat, että Naseva lähivuosina tulee kattamaan lähes kaikki nautatilat samaan tapaan kuin Sikava nyt kattaa lähes kaikki sikalat. Sama eläinlääkäri ei aina välttämättä tee sekä terveydenhuoltosuunnitelmaa että terveydenhuoltosopimusta. Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen laajentumisen edellyttämät tiheämmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit.

Sekä eläinlääkärit että viljelijät tarvitsevat lähivuosina täydennyskoulutusta terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa, kuten karjatason tautiseurannassa ja eläinten hyvinvoinnin arvioinnissa. Osallistumiseen täydennyskoulutukseen – joka on eläinlääkärin ammatinharjoittamislain mukaan pakollista – on varattava oma osansa eläinlääkärien työajasta. Lisäksi voi olla tarkoituksenmukaista varata eläinlääkärien työaikaa siihen, että he kouluttavat alueen karjanomistajia ja -hoitajia.

5.15 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa:

- Sairaana eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
- Sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa, ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
- perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin elintarviketuotantoon tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito,

haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon.

- Synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
- Eläimen lopetus

Kaikille eläimille tulee järjestää niin sanottu kiireellinen eläinlääkäriapu sekä tarvittaessa eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein. Kiireellisen eläinlääkärinavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kaupungineläinlääkäri pyrkii olemaan koko virka-aikansa matkapuhelimen tavoitettavissa, mutta joskus pidempien sairastapausten hoitojen aikana puhelimeen vastaaminen ei ole mahdollista. Tällöin eläimen omistaja voi kääntyä muiden alueen eläinlääkärien puoleen.

5.15.1 Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-ajan ulkopuolella

Kunnan on järjestettävä kaikille alueellaan oleville kotieläimille kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- ja maakuntaa vastaavalla päivystysalueella.

Päivystysvuorot jaetaan kulloinkin töissä olevien praktikkojen kesken tai päivystyksen tekee ulkopuolinen päivystäjä. Alueella ei ole eriytettyä pien- ja suureläinpäivystystä. Alueen koon ja eläintiheyden huomioon ottaen eriytetty päivystys ei ole järkevä vaihtoehto toiminta-alueella.

Eläinlääkärit hoitavat päivystyspotilaat kiireellisyysjärjestyksessä ja he ovat tavoitettavissa päivystysaikana puhelimitse kohtuullisessa ajassa maantieteelliset etäisyydet huomioon ottaen.

Suureläimet hoidetaan tuotantotiloilla ja pieneläimet hoidetaan kulloinkin päivystysvuorossa olevan eläinlääkäriin vastaanotolla.

Jatkohoitoa vaativia pieneläinpotilaita on lähetetty Kouvolan eläinsairaalaan, Helsingin yliopistolliseen pieneläinsairaalaan ja Evidensia Tammistoon tai Eläinsairaala Aistiin. Hevosia voidaan lähettää eteenpäin Helsingin yliopistolliseen hevossairaalaan.

Päivystysalueella on käytössä keskitetty puhelinpalvelu. Päivystysnumeroon soitetut puhelut ohjautuvat suoraan päivystävälle eläinlääkärille, joka on liittynyt päivystyrinkiin. Kaikkien eläinlääkäreiden vastaajissa on päivystysaikana tiedostus, josta soittaja saa tietoonsa päivystysnumeron.

Kunnalle ei ole velvollisuutta järjestää päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Mikäli kunnassa ei ole päivystävää virkaeläinlääkärinä, on eläinsuojelulain nojalla toimivaltainen viranomaispoliisi. Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on valtakunnallinen läänineläinlääkäripäivystys. Kaksi läänineläinlääkärinä päivystää aina samanaikaisesti ja kummankin toimialueena on koko Suomi. Kulloinkin päivystävän läänineläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 029 530 4340.

5.16 Ajanvaraus

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden ajanvaraus on keskitetty eli kaikki ajanvaraus hoidetaan samasta numerosta arkaamuisin klo 8.00- 9.00- Puhelinajan ulkopuolella eläimen omistaja voi eläimen äkillisesti sairastuttua jättää viestin vastaajaan. Viestin jättäjälle soimitaan, kun toimenpiteestä on vapauduttu.

Kaupungineläinlääkärit hoitavat niin kiireettömät ajanvaraukset kuin kiiretapaukset. Joskus on peruutettava ajanvarauspotilaita, jos tulee kiireellinen sairasmatka.

5.17 Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella välimatkat eivät ole pitkiä, eläintilat sijaitsevat noin 50 kilometrin etäisyydellä toisistaan. Kiireelliset eläinlääkäriavun resurssit pyritään järjestämään kolmen tunnin sisällä 90 %:ssa yhteydenotosta.

Resursseista riippuen sairaskäynnit ja vastaanottoajat pyritään järjestämään viikon sisällä yhteydenotosta samoin leikkaukset. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset voidaan lomakauden ulkopuolella varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta ja usein jopa viikon sisällä. Myös pääosa asiakkaista saa palvelun alle 50 kilometrin etäisyydellä.

5.18 Toimitilat ja välineet

Alueen eläinlääkäreiden vastaanottotiloissa on kylmä/kuivatilat lääkkeille, lukittavat tilat huumausaineille, toimenpidehuoneet, leikkaussali, laboratoriotila odotustila ja yhden auton autotalli. Haminassa on lisäksi röntgenhuone ja erillinen toimenpidehuone hammastoiimenpiteisiin. Haminassa ja Pyhtäällä on lisäksi heräämöttila anestesiapotilaille.

Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin kuuluvat kaikkiin toimipisteisiin. Vastaanotoilla on asuintilat sijaisille ja lämpimät autotallit päivystävää eläinlääkärinä varten.

Kunnan on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen

ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Tiloihin on järjestetty asianmukainen vartiointi ja murtosuojaus. Vastaanotoilla on hälytysjärjestelmät.

Kaupungineläinlääkäreiden vastaanotoilla on eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä tutkimusvalaisimet, happigeneraattorit, ultraäänihammaskivenpoistolaitteet sekä lisäksi erilaisia tutkimusvälineitä ja instrumentteja. Haminassa on käytössä inhalaatioanestesia-laitteisto, verinäyteanalysointilaitteet ja peruspraktiikkaan tarkoitettu röntgenlaitteisto. Jokaisella eläinlääkärillä on kunnan puolesta tietokone. Eläinlääkäreillä on osaksi itse hankittuja tutkimusvälineitä.

Suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen. Suurelänpraktiikan varusteisiin kuuluvat ultraäänilaite rektaalianturilla, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit.

Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Instrumenttien pesun ja desinfioinnin sekä työvaatteiden pesun hoitaa avustaja ja myös eläinlääkärit itse. Kaikilla vastaanotoilla on pesukone käytössä, Haminan vastaanotolla on käytettävissä myös kuivausrumpu.

5.19 Osto- ja myyntipalvelut

Toiminta-alueella ei ole osto- eikä myyntipalveluja. Peruseläinlääkintäpalvelut järjestetään viranhaltijoiden toimesta.

5.20 Perustason ylittävät palvelut

Vastaanotoilla ei tarjota perustason ylittäviä palveluita, vaan jatko/erityishoitoa vaativat potilaat lähetetään eteenpäin.

5.21 Erikoiseläinlääkäripalvelut

Uudessa 1.1.2026 voimaan tulevassa eläinlääkintähuoltolaissa kunnan vastuulle on säädetty yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydelliseen valvontaan, muuhun elintarvikkeiden turvallisuuden valvontaan, eläintenpidon terveydelliseen valvontaan, eläintautien vastustamiseen ja ennalta ehkäisemiseen sekä eläinsuojeluun liittyvät tehtävät. Erikoiseläinlääkäripalvelujen järjestäminen ei ole kunnan vastuulla.

5.22 Remissiomahdollisuudet

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotka ja Pyhtään kunnilla ei ole sopimuksia perustasoa vaativampien eläinlääkäripalveluiden järjestämisestä mm. hevosten ja pieneläinten osalta. Pieneläimet on arkisin tarpeen mukaan jatkolähetetty alueen pieneläinklinikoille ja päivystysaikana Kouvolan eläinsairaalaan ja Helsinkiin päivystäviin pieneläinklinikoihin. Hevoset on tarpeen mukaan lähetetty jatkohoitoon lähialueen hevosklinikoihin (Kouvola, Porvoo, Hyvinkää, Helsinki) ja päivystysaikana

jatkolähetetty Helsingin Yliopistolliseen hevossairaalaan. Remissio on aina onnistunut ongelmitta.

5.23 Laboratoriopalvelut

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueen maitonäytteet lähetetään tiloilta maitoauton mukana meijerin laboratorioon, joka tutkii näytteet. Maitonäytteitä ei pääsääntöisesti tutkita vastaanotoilla, maitotilalliset tai eläinlääkäri voi myös lähettää maitonäytteet Movet Oy:lle tutkittavaksi. Veri-, kudus- ja erite-, ym. näytteet lähetetään tapauksesta riippuen joko Ruokavirastoon tai varsinkin pieneläinten osalta yksityisiin laboratorioihin, esimerkiksi Vetlab, Movet ja Patovet. Ruokavirastoon lähetettävät kokonaiset raadot lähetetään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti joko Postin, Matkahuollon tai kuriiripalvelun kautta. Omistaja voi myös viedä itse näytteet Ruokavirastoon. Tartuntavaarallisen materiaalin lähettämisessä noudatetaan Ruokaviraston ohjeita. Näytteet ottanut eläinlääkäri huolehtii itse näytteiden lähettämisestä. Näytteitä lähetetään satunnaisesti myös Oulun laboratorioon.

5.24 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Hallintolain 41 §:n mukaan toiminnanharjoittajille tulee varata vaikutusmahdollisuuksia. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on nähtävillä Haminan kaupungin internetsivuilla, jonne kuntien sivuilta on linkit ja vireilläolosta ilmoitetaan kuntien ilmoitustauluilla.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma päivitetään jatkossa vuosittain ja toimitetaan aluehallintovirastoon aina, kun sitä on tarkistettu. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain lupavaliokunnassa ja arviointi lähetetään aluehallintovirastoon muiden valvontasuunnitelmien toteutumisen yhteydessä.

5.25 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositason ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuosittain VYHA:aan.

Haminan, Virolahden, Miehikkälän, Kotkan ja Pyhtään alueella on käytössä lomake, josta ilmenevät sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Sijaiset täyttävät lomakkeen kuukausittain ja vakituiset eläinlääkärit viimeistään vuosittain. Praktiikkaohjelmia käyttävät eläinlääkärit saavat tulostettua erilaisia käyntitilastoja koneiltansa.

5.26 Laatu

Kunnan on pyrittävä seuraamaan eläinlääkäripalvelujen saatavuutta säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla. Päivystysalueen laajentuessa on tehty

asiakkaille tyytyväisyyskysely päivystyksen toimivuudesta. Tämän jälkeen yhteistoiminta-alueella ei ole toteutettu tällaisia kyselyjä.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten AVI:n tarkastusten ja auditointien perusteella kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat.

5.27 Valitusten käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan ympäristöpäällikölle tai terveystieteiden osastolle. Valitukset pyydetään aina toimittamaan kirjallisena. Tarvittaessa voidaan pyytää myös lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnasta. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden eläinlääkärien vakuutukset ovat Novum Oy:ssä. Haminan kaupungilla on julkisyhteisön vastuuvakuutus. Vakuutusmäärä on 2,0 miljoonaa euroa.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella suunnitellaan kehittämistarpeet ja kirjataan ne suunnitelmaan päivitysten yhteydessä.

5.28 Toiminnan kehittäminen

- Kohta 6.2.2: Täydennyskoulutus. Varattava riittävästi resursseja henkilöstön täydennyskoulutukseen.
- Kohta 6.9.1: Valvontaeläinlääkäri tai hygieenikkoeläinlääkäri on perehdyttävä vesiviljelylaitosten toimintaan.
- Kahden valvontaeläinlääkäri viran vakinaistaminen.
- Uuden eläinlääkintähuoltolain huomioiminen potilastyössä.
- Eläinsuojeluilmoituksia varten lomake kaupungin sivuille, joka laskisi eläinsuojeluilmoitusten tekemisen kynnyksiä ja ilmoitusmenettely tehdään yhteistyössä Kotkan kaupungin kanssa.

5.29 Seuranta ja raportointi

5.29.1 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Annettujen yksittäisten määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonnasta vastaa aina määräyksen tai kiellon antanut viranhaltija. Uusintatarkastusten ym. toimenpiteiden toteuttamista tarkastellaan vuosittaisessa arvioinnissa tietojenkeruun ja raportoinnin yhteydessä. Mikäli määräaikoja ei ole noudatettu, voidaan eläinsuojelutapauksissa tehdä tutkintapyyntö poliisille.

5.29.2 VASU-raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla helmikuun loppuun mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Aluehallintovirastot keräävät ja toimittavat vuosittain Ruokavirastolle VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot.

5.29.3 Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot

Muita aluehallintovirastolle lähetettäviä raportteja ja asiakirjoja ovat:

- eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskertomukset ja –päätökset
- terveysvalvontaohjelmien käynnit
- eläintautiepäilyt ja –tapaukset
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Jokainen kaupungineläinlääkäri huolehtii itse asiakirjojen toimittamisesta eteenpäin. Eläinsuojelutarkastuskertomukset ja eläinsuojelupäätökset sekä terveysvalvontaohjelmien käynnit toimitetaan aluehallintovirastoon mahdollisimman pian. Tavoitteena on lähettää asiakirjat kuukauden sisällä tarkastuksesta. Tautiepäilyt ilmoitetaan välittömästi puhelimitse. Kuukausi-ilmoitukset toimitetaan aluehallintovirastoon seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt laskutetaan 2-3 kertaa vuodessa aluehallintovirastosta.

LIITE 1

ELÄINMÄÄRÄT KUNTIEN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	46
Sikatilat	1
Lammas- ja vuohitilat	6
Hevostilat	48
Siipikarjatilat	2
Vesiviljelylaitokset	10
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	2
Mehiläistarhat	12
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	n. 16 000

ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	80 %
Siat	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	1
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista sikatiloista)	100 %
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista siipikarjatiloista)	0 %
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	1
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	1
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	400
Sairaskäynnit päivystysaikana	180
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	3100
Sairaskäynnit päivystysaikana	670

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	htv
---	------------

SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	
Ilmoitetut haaskat	
Sivutuotealan laitokset	4
Hautaamisilmoitukset	

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkintähuolto	Htv
Eläinlääkärit	8,1
Eläinlääkäriresurssin tarve yhteensä	
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	6
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitaja/avustaja	1
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	
Muut tehtävät	
<i>Muut kuin eläinlääkärit yhteensä</i>	
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Ei ostopalvelua	

1 htv = 220 htp